

HANKINTAOHJE

(Hyväksytty kaupunginhallituksessa 14.1.2019)

1	YLEISTÄ	3
1.1	OHJEEN SOVELTAMISALA	3
1.2	MÄÄRITELMÄT	3
1.3	NOUDATETTAVAT HANKINTAPERIAATTEET	3
1.4	SIDOSYKSIKKÖHANKINTOJEN TEKEMINEN	4
1.5	YHTEISHANKINTOJEN TEKEMINEN	4
1.6	HANKINTOJEN KYNNYSARVOT	4
1.7	SÄHKÖINEN KILPAILUTUSJÄRJESTELMÄ	5
2	HANKINNAN VALMISTELU	6
2.1	VALMISTELUSSA HUOMIOITAVAT ASIAT	6
2.2	HANKINNAN ENNAKOITU ARVO	6
2.3	<i>Hankinnan kielletty pilkkominen</i>	7
2.3	MARKKINAKARTOITUKSEN KEINOT	8
2.3.1	<i>Markkinakartoitus</i>	8
2.3.2	<i>Tietopyyntö</i>	8
2.3.3	<i>Tekninen vuoropuhelu</i>	8
2.3.4	<i>Markkinoiden tarjonnan edistäminen</i>	8
2.4	HANKINTAMENETTELYT	8
2.4.1	<i>Hankintamenettelyn valinta kansallisissa hankinnoissa</i>	8
2.4.2	<i>Hankintamenettelyn valinta EU-hankinnoissa</i>	9
2.4.3	<i>Suorahankinta</i>	10
2.4.4	<i>Ennakkoilmoitus suorahankinnasta</i>	12
2.5	TARJOUSPYYNNÖN SISÄLTÖ	12
2.5.1	<i>Hinnoittelu</i>	12
2.5.2	<i>Muut keskeiset sopimusehdot</i>	12
2.5.3	<i>Tarjouspyynnön keskeiset kohdat kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa</i>	13
2.5.4	<i>Tarjouspyynnön sisältö EU-hankinnoissa</i>	13
2.6	EHDOKKAIDEN JA TARJOAJIEN SOVELTUVUUDEN VAATIMUKSET JA POISSULKEMISPERUSTEET	14
2.6.1	<i>Soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa</i>	14
2.6.2	<i>Soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet EU-hankinnoissa</i>	15
2.6.2.1	<i>Selvitys oikeudesta harjoittaa ammatti- tai elinkeinotoimintaa</i>	15
2.6.2.2	<i>Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne</i>	15
2.6.2.3	<i>Tekninen suorituskyyky ja ammatillinen pätevyys</i>	16
2.6.2.4	<i>Soveltuvuusvaatimusten täyttymistä koskevat selvitykset</i>	16
2.7	HANKINNAN KOHTEEN MÄÄRITTELY	17
2.7.1	<i>Tuotteiden tekniset määritelmät</i>	17
2.7.2	<i>Palvelutehtävän määrittely</i>	18
2.7.2.1	<i>Palvelutehtävän kiinteä sisältö</i>	18
2.7.2.2	<i>Palvelutehtävän arviomääräinen sisältö</i>	18
2.7.2.3	<i>Palvelu suoritteina</i>	18
2.7.2.4	<i>Muuttuva sisältö ja tilaajan antama hintakatto</i>	18
2.7.3	<i>Hankintojen vastuullisuutta koskevat vaatimukset</i>	18
2.7.4	<i>Tietoturvallisuus- ja tietosuojavaatimukset</i>	19
2.8	PÄÄTÖKSENTEON PERUSTE JA HINTA-LAATUSUHTEEN VERTAILUPERUSTEET	19
2.8.1	<i>Vertailuperusteet kansallisissa hankinnoissa ja muiden erityisten palveluiden hankinnoissa</i>	19
2.8.2	<i>Vertailuperusteet EU-hankinnoissa</i>	19

2.8.3	<i>Ympäristönäkökohtien huomioiminen</i>	20
2.8.4	<i>Sosiaaliset näkökohdat</i>	21
3	KILPAILUTUSVAIHE	22
3.1	HANKINTAILMOITUKSEN JA TARJOUSPYYNNÖN JULKAISU	22
3.1.1	<i>Hankintailmoitus kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa</i>	22
3.1.2	<i>Hankinta- ja muut ilmoitukset EU-hankinnoissa</i>	23
3.2	TARJUSAJAN PITUUTTA KOSKEVAT VÄHIMMÄISMÄÄRÄAJAT EU-HANKINNOISSA	24
3.3	TARJOUSPYYNNÖN TÄSMENTÄMINEN TARJOUSAIKANA	24
3.4	LISÄKYSYMYKSET JA NIIDEN VASTAUKSET	24
4	TARJOUSTEN AVAAMINEN, KELPOISUUS- SEKÄ VASTAAVUUSTARKISTUS JA TARJOUSVERTAILU	25
4.1	TARJOUSTEN AVAAMINEN	25
4.2	SOVELTUVUUDEN ARVIOINTI KANSALLISISSA HANKINNOISSA	25
4.3	SOVELTUVUUDEN ARVIOINTI EU-HANKINNOISSA	25
4.3.1	<i>Tarjoajan antama vakuutus ja hankintayksikön selvitysvelvollisuus</i>	26
4.3.2	<i>Soveltuvuuden täsmentäminen</i>	26
4.3.3	<i>Pakolliset poissulkemisperusteet</i>	26
4.3.4	<i>Hankinnanvaraiset poissulkemisperusteet</i>	26
4.3.5	<i>Korjaavat toimenpiteet</i>	27
4.4	TARJOUSTEN TARJOUSPYYNNÖN MUKAISUUDEN SELVITTÄMINEN	27
4.4.1	<i>Tarjosten täsmentäminen</i>	27
4.4.2	<i>Kielletty jälkitinkiminen</i>	28
4.4.3	<i>Poikkeuksen alhainen hinta</i>	28
4.5	NEUVOTTELEMINEN	29
4.6	TARJOUSVERTAILU	29
4.6.1	<i>Arviointiryhmä ja testaus</i>	29
5	HANKINTAPÄÄTÖS JA TIEDOKSIANTO	30
5.1	HANKINTAPÄÄTÖKSEN SISÄLTÖ	30
5.2	HANKINTAPÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO	31
5.3	HANKINNAN KESKEYTTÄMINEN	31
5.4	HANKINTAOIKAISUN TEKEMINEN	32
5.5	ODOTUSAJAT JA TÄYTÄNTÖÖNPANOKIELTO	33
5.6	VALITUS MARKKINAOIKEUTEEN, VALITUSAIKA JA MARKKINAOIKEUDEN TOIMIVALTA	33
5.7	HANKINNAN VÄLIAIKAINEN JÄRJESTÄMINEN	33
6	HANKINTASOPIMUKSEN TEKEMINEN	34
6.1	JÄLKI-ILMOITUSVELVOLLISUUS EU-HANKINNOISSA	34
6.2	SOPIMUSMUUTOKSET SOPIMUSKAUDELLA	34
7	TILAAJAVASTUULAKI JA TARJOAJALTA VAADITTAVAT SELVITYKSET	35
8	HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS	36

YLEISTÄ

1.1 Ohjeen soveltamisala

Julkisia hankintoja säännellään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (29.12.2016/1397) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (29.12.2016/1398).

Mitä hankintoja koskevissa laeissa ja niitä täydentävissä säädöksissä, kuntalaissa ja hallintolaissa säädetään sekä kaupungin muissa säädöksissä määrätään, noudatetaan Kotkan kaupungin ja kaupunkikonserniin kuuluvien hankintayksiköiden hankinnoissa tätä ohjetta.

Tätä hankintaohjetta noudatetaan kaikissa kaupungin hankinnoissa niiden rahoituslähteestä riippumatta. Hankinnat tehdään tämän ohjeen mukaisesti riippumatta siitä, perustuuko niiden rahoitus kaupungin omaan rahoitukseen, EU:n myöntämään rahoitukseen, maksullisen toiminnan tuloihin taikka testamentista, lahjoituksesta, sponsoroinnista tai muista vastaavista lähteistä peräisin olevaan rahoitukseen.

1.2 Määritelmät

Hankintayksikkö. Tässä ohjeessa hankintayksiköllä tarkoitetaan Kotkan kaupunkia ja kaupunkikonserniin kuuluvia yhtiöitä.

Hankinta. Tässä ohjeessa hankinnalla tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista (ml. leasing) tai siihen rinnastettavaa toimintaa, rakennusurakkasopimuksella teettämistä sekä käyttöoikeussopimusten tekemistä.

Hankintalaki. Tässä ohjeessa hankintalaille tarkoitetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (29.12.2016/1397) siihen tehtyine muutoksineen.

Sidosyksikköhankinta. Tässä ohjeessa sidosyksikköhankinnalla tarkoitetaan hankintaa, joka tehdään hankintalain 15 §:n mukaiset edellytykset täyttävältä hankintayksikön sidosyksiköltä.

Yhteishankinta. Tässä ohjeessa yhteishankinnalla tarkoitetaan yhteishankintayksikön useille eri hankintayksiköille kilpailuttamaa tavara- tai palvelusopimusta sekä hankintarenkaana tehtävää hankintaa, jossa eri hankintayksiköt tekevät yhdessä hankinnan kaikkien hankintayksiköiden käyttöön ja, jossa hankintayksiköiden tehtävät, vastuut ja kustannusjako määritellään erikseen sopimuksella.

Hilma. Tässä ohjeessa Hilma:lla tarkoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämää sähköistä julkisten hankintojen ilmoituskanavaa.

TED. Tässä ohjeessa TED:llä (Tenders Electronic Daily) tarkoitetaan EU:n virallisen lehden täydennysosaa, jossa julkaistaan eurooppalaisia julkisia hankintoja koskevia ilmoituksia.

1.3 Noudatettavat hankintaperiaatteet

Hankintatoiminnan tavoitteena on tukea Kotkan kaupungin lakisäätteisten ja sen muiden tehtävien tuloksellista toteuttamista siten, että palvelut voidaan järjestää laadukkaita tuotteita ja taloudellisesti. Kaiken hankintatoiminnan tulee olla johdettua strategista toimintaa.

Julkisen hallinnon periaatteita ovat lainmukaisuus, avoimuus, yhdenvertaisuus, tarkoitussidonnaisuus, puolueettomuus, suhteellisuus ja luottamuksensuoja. Näitä periaatteita noudatetaan hankinnoissa niiden laadusta ja arvosta riippumatta.

Hankinnat on toteutettava taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä sekä muilla yhteisöillä on tasapuolinen mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun.

Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin sen mukaan kuin tarjouspyynnössä ja tarjouspyyntöasiakirjoissa on edellytetty.

1.4 Sidosyksikköhankintojen tekeminen

Hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus ei koske hankintoja, jotka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Hankintayksikön sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksikköjen kanssa käyttää määräysvaltaa samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Lisäksi edellytyksenä tietyin poikkeuksin on, että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

1.5 Yhteishankintojen tekeminen

Yhteishankinnassa hankintayksikkö osallistuu yhteishankintayksikön kilpailutukseen tai tekee hankintoja yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa hankintarenkaana.

Yhteishankintayksikön kilpailutukseen osallistuttaessa hankintaprosessin toteuttamisesta, hankintapäätöksen tekemisestä ja hankintasopimuksen tekemisestä sekä sopimuksenaikaisesta valvonnasta vastaa yhteishankintayksikkö.

Muissa yhteishankinnoissa hankintarenkaana toimittaessa hankintaprosessin toteuttamisesta vastaa erikseen sovittu hankintayksikkö ja kukin yhteishankintaan osallistunut hankintayksikkö vastaa osaltaan hankintapäätöksen tekemisestä ja sopimuksenaikaisesta valvonnasta.

Kotkan kaupungin vastatessa yhteishankinnan toteuttamisesta sovitaan muiden osallistuvien hankintayksiköiden tehtävät, vastuu ja kustannusten jakaminen erikseen kirjallisina sopimuksin.

1.6 Hankintojen kynnysarvot

Hankinnat jakaantuvat niiden taloudellisen arvon eli kynnysarvon perusteella kolmeen ryhmään:

kansallisen kynnysarvon alittavat	>>	pienhankinnat
kansallisen kynnysarvon ylittävät	>>	kansalliset hankinnat
EU-kynnysarvon ylittävät	>>	EU-hankinnat

Seuraavaan taulukkoon on koottu eri hankinnat, niiden ennakoitavat arvot ja niiden perusteella määräytyvät kyseiseen hankintaan sovellettavat säädökset sekä menettelytavat.

Kansallisen kynnsarvon alittaviin hankintoihin ei sovelleta hankintalakea. Kansallisen kynnsarvon alittavat hankinnat toteutetaan Kotkan kaupungin oman pienhankintoja koskevan hankintaohjeen mukaisesti.

	PIENHANKINTA	KANSALLINEN HANKINTA	EU-HANKINTA
OHJAAVA LAKI TAI SÄÄDÖS	Kotkan kaupungin pienhankintaohjeistus	hankintalaki	hankintalaki, EU:n hankintadirektiivi
KYNNSARVOT	PALVELUT, TAVARAT JA SUUNNITTELUKILPAILUT	alle 60 000 euroa	60 000 euroa
	KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSET JA -URAKAT	alle 500 000 euroa	500 000 euroa
	TERVEYDENHOITO- JA SOSIAALIPALVELUT	alle 400 000 euroa	400 000 euroa
	MUUT ERITYISET PALVELUT (liite E)	alle 300 000 euroa	300 000 euroa
	RAKENNUSURAKAT	alle 150 000 euroa	150 000 euroa
HANKINTAILMOITUS	ei	kyllä	kyllä
KÄYTETYT HANKINTAMENETTELYT	yksinkertaistettu rajoitettu tai avoin menettely	avoin, rajoitettu, neuvottelu-, kilpailullinen neuvottelu-, innovaatiokumppanuus, suunnittelukilpailu tai itse määritetty menettely	avoin, rajoitettu, neuvottelu- tai kilpailullinen neuvottelumenettely, innovaatiokumppanuus tai suunnittelukilpailu
TARJOUSSAIKA	hankinnan kohteeseen nähden riittävä	hankinnan kohteeseen nähden riittävä	vähintään 30 pv** (jos ennakkoilmoitus julkaistu: 15 pv**)
MUUTOKSENHAKUAIKA	14 pv (+7 pv tiedoksisaantiaika)	14 pv	14 pv
MUUTOKSENHAKUKEINOT	hankintaoikaisuvaatimus tai kuntalain mukainen oikaisuvaatimus hankintayksikölle	hankintalain mukainen hankintaoikaisuvaatimus ja/tai valitus markkinaoikeuteen	hankintalain mukainen hankintaoikaisuvaatimus ja/tai valitus markkinaoikeuteen
JÄLKI-ILMOITUS	ei	ei	kyllä
EU-KYNNSARVOT (Erityisalojen hankintalain 13 §)			
PALVELUT, TAVARAT JA SUUNNITTELUKILPAILUT	443 000 euroa		
RAKENNUSURAKAT JA KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSET	5 548 000 euroa		
* Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa EU-kynnsarvot asetuksella kahden vuoden välein (seuraavaksi 1.1.2020 alkaen) ja julkaisee tarkistetut kynnsarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin uudet kynnsarvot korvaavat aiemmin ilmoitetut.			
** Kotkan kaupunki julkaisee hankintailmoitukset ja tarjouspyynnöt sähköisinä sekä käyttää sähköistä kilpailutusjärjestelmää, jolloin tarjousaika on taulukossa ilmoitetun mukainen			

1.7 Sähköinen kilpailutusjärjestelmä

Hankintalaki edellyttää, että EU-kynnsarvon ylittävissä hankinnoissa tarjoukset ja osallistumishakemukset sekä muu hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto on toimitettava sähköistä muotoa käyttäen. Kotkan kaupunki käyttää kaikissa kansallisen ja EU-kynnsarvon ylittävissä hankinnoissa selainkäyttöistä kilpailutusjärjestelmää, jossa hankintailmoitus ja tarjouspyyntöasiakirjat liitteineen siirtyvät julkaisemisen jälkeen automaattisesti lain edellyttämällä tavalla Hilma:an ja EU-kynnsarvon ylittävien hankintojen osalta TED:iin.

2 HANKINNAN VALMISTELU

2.1 Valmistelussa huomioitavat asiat

Hankinnan tekeminen edellyttää, että hankinta on kaupungin toiminnan kannalta välttämätön ja, että hankintaa varten on varattu riittävä määräraha. Hankinta tulee suunnitella huolellisesti, jotta käytettävissä olevilla määrärahoilla voidaan tehdä sellainen hankinta, joka edistää kaupungin tehtävien hoitamista tuloksellisesti. Hankinnan suunnittelusta vastaa hankinnan tekevä yksikkö.

Hankinnan valmistelussa tulee arvioida seuraavien tekijöiden täytyminen:

- Hankinta toteuttaa, asiakkaiden ja loppukäyttäjien tarpeet huomioon ottaen, ne tavoitteet, joihin hankinnalla pyritään.
- Kilpailutuksen kohteena olevat tavarat, palvelut tai urakkakokonaisuus muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden, joka mahdollistaa kilpailuolosuhteiden ja innovaatioiden hyödyntämisen.
- Hankinnan tekemiseen ja sitä seuraavaan palvelutuotantoon liittyvät riskit on kartoitettu hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävällä tasolla ja niiden hallinta pyritään varmistamaan.
- Valittu hankinnan toteutustapa on tarkoituksenmukainen ja taloudellinen.
- Valittu hankintamenettely on tarkoituksenmukainen kyseisen hankinnan ja siihen liittyvien mahdollisten erityispiirteiden kannalta.
- Rajoitetussa menettelyssä tai neuvottelumenettelyssä valittava tarjoajien määrä on oikeasuhteinen hankinnan laajuuteen sekä arvoon nähden ja sovellettavat valintakriteerit mahdollistavat tarjoajien objektiivisen ja syrjimättömän arvioinnin.
- Valittava toimittajien määrä huomioi kilpailutilanteen säilymisen markkinoilla ja tukee uusien toimijoiden markkinoille pääsyä sekä on omiaan johtamaan hankintayksikölle edulliseen hankintaan.
- Hankinnan tekemisen edellyttämä hankinta- ja substanssiosaaminen huomioidaan hankinnan valmistelussa ja tarvittaessa hyödynnetään ulkopuolista asiantuntemusta.
- Hankinta tehdään riittävän ajoissa hankinnan suunnitellun käyttöönoton kannalta.

2.2 Hankinnan ennakoitu arvo

Hankintayksikön on arvioitava oikean hankintamenettelyn ja sovellettavien määräaikojen valinnaksi, mikä on suurin mahdollinen hankinnan kokonaisarvo, eli hankinnan ennakoitu arvo.

Hankinnan ennakoitu arvo lasketaan käyttäen suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta tulevalta sopimusajalta optio- ja pidennysehtoineen ilman arvonlisäveroa. Ennakoidun

arvon tulee perustua hankinnan ilmoittamisajankohdan tai muun hankintamenettelyn alkamisajankohdan mukaiseen arvoon.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, on kaikkien osien ennakoitu arvo laskettava yhteen. Jos osien yhteenlaskettu arvo on vähintään kansallisen tai EU-kynnysarvon suuruinen, jokaisen osan hankinnassa noudatetaan yhteenlasketun arvon edellyttämää menettelyä.

Seuraavaan taulukkoon on koottu muiden kuin tavanomaisten palvelu- ja tavarahankintojen ennakoitun arvon laskemisohteita.

Hankinnan kohde	Ennakoidun arvon laskemisperusteet
Rakennusurakka	Kokonaisurakan arvo, mukaan lukien sellaisten urakan toteuttamisessa välttämättömien tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.
Vakuutuspalvelut sekä pankki- ja rahoituspalvelut	Vakuutuspalveluissa maksettavat vakuutusmaksut ja muut korvaukset. Pankkipalvelussa ja muussa rahoituspalvelussa maksettavat maksut, palkkiot, korot ja muut korvaukset.
Suunnittelupalvelut	Maksettavat maksut, palkkiot ja muut korvaukset.
Suunnittelukilpailut	Suunnittelukilpailussa, joka järjestetään palveluhankintaan johtavan menettelyn osana, perusteena käytetään palveluhankinnan ennakoitua arvoa mukaan lukien mahdolliset osallistumispalkkiot ja maksut.
Tavarahankinta leasingillä, vuokrauksella tai osamaksulla	Alle 12 kuukautta kestävästä sopimuksesta perusteena käytetään määräaikaisen sopimuksen kokonaisarvoa. Yli 12 kuukautta voimassa olevan määräaikaisen sopimuksen perusteena käytetään sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien. Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen perusteena käytetään ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.
Palveluhankinta ilman kokonaishintaa	Määräaikaisissa, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa käytetään voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa. Toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa käytetään kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.
Puitejärjestelyt ja dynaamiset hankintajärjestelmät	Kaikkien puitejärjestelyn tai dynaamisen hankintajärjestelmän keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitu kokonaisarvo.
Innovaatiokumppanuudet	Suunnittelun kumppanuuden eri vaiheiden aikana toteutettavien tutkimus- ja kehittämistoimintojen sekä suunnittelun kumppanuuden lopussa kehitettävien ja hankittavien tavaroiden, palvelujen ja rakennusurakoiden ennakoitu enimmäisarvo.
Käyttöoikeussopimukset	Sopimuksensaajan sopimuksen voimassaoloaikana tuottama liikevaihto ilman arvonalisäveroä. Liikevaihto otetaan huomioon vain siltä osin kuin se on vastikkeena sopimuksen kohteena olevasta urakasta tai palvelusta taikka näihin liittyvistä tavaroista.

2.3. Hankinnan kielletty pilkkominen

Hankintaa ei saa pilkkoa eli jakaa eriin, osittaa tai laskea hankinnan arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain tai hankintaohjeen säännösten välttämiseksi. Hankintoja ei myöskään saa keinoitekoisesti yhdistellä esimerkiksi hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävään hankintaan siinä tarkoituksessa, että hankintaan ei sovellettaisi hankintalakia tai, että siihen sovellettaisiin lain lievempiä menettelysäännöksiä kuin muutoin.

2.3 Markkinakartoituksen keinot

2.3.1 Markkinakartoitus

Markkinakartoituksen tavoitteena on saada tietoja markkinoilla olevista hankintaa koskevista ratkaisuvaihtoehdoista ja tunnistaa markkinoilla olevia toimijoita. Markkinakartoituksen keinoja ovat tietopyynnöt, vapaamuotoiset vuoropuhelut tai tarkempi tekninen vuoropuhelu. Hankintayksikkö voi etsiä tietoa toimittajista ja tarjonnasta myös esimerkiksi Internetistä, käydä messuilla ja tiedotustilaisuuksissa, tutustua yrityksiin ja niiden esitteisiin sekä tehdä hankintaan liittyviä tiedusteluilta muille hankintayksiköille. Hankintayksikkö voi markkinakartoituksessa antaa tietoa toimittajille hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan. Markkinakartoitus ei saa vaarantaa kilpailun toteutumista hankinnassa eikä saa johtaa syrjimättömyyden ja avoimuuden vastaiseen menettelyyn.

2.3.2 Tietopyyntö

Tietopyynnön tarkoituksena on kartoittaa markkinoilla toimivia yrityksiä, heidän toimintamallejaan ja ratkaisuvaihtoehtojaan sekä yleistä hintatasoa ja mahdollista halukkuutta osallistua hankkeen toteuttamiseen, jotta varsinaisella tarjouspyyntökierroksella saadaan mahdollisimman selkeät ja vertailukelpoiset tarjoukset. Tietopyynnöt voidaan julkaista Hilma:ssa.

2.3.3 Tekninen vuoropuhelu

Hankintayksikkö voi käydä teknistä vuoropuhelua mahdollisten toimittajien kanssa ennen tarjouspyynnön julkaisemista. Hankintayksikkö voi tavata mahdollisia toimittajia ja pyytää heitä kommentoimaan alustavaa tarjouspyyntöä tarkoituksena selvittää hankinnan sisällön selkeys ja ymmärrettävyys vertailukelpoisten tarjousten saamisen turvaamiseksi.

2.3.4 Markkinoiden tarjonnan edistäminen

Hankintayksikkö voi osaltaan edistää markkinoiden tarjontaa tiedottamalla avoimesti ja aktiivisesti tulevista hankintasuunnitelmistaan esimerkiksi Kotkan kaupungin verkkosivuilla sekä käymällä vuoropuhelua hankintayksikön tarpeista mahdollisten toimittajien kanssa.

2.4 Hankintamenettelyt

Hankinnassa käytettävä menettely riippuu hankinnan kohteesta ja sen ennkoidun arvon edellyttämästä menettelystä. Tarkoituksenmukaisimman hankintamenettelyn valintaan vaikuttavat myös kunkin hankinnan erityispiirteet.

2.4.1 Hankintamenettelyn valinta kansallisissa hankinnoissa

Hankintalaissa ei ole säännelty kansallisissa hankinnoissa noudatettavia hankintamenettelyjä. Hankintayksikkö voi siten valita hankintalaissa kuvatun menettelyn tai määrittellä käytettävän menettelyn itse. Hankintayksikön määrittellessä menettelyn, tulee huomioida hankinnan arvo ja luonne sekä avoimuuden, suhteellisuuden, syrjimättömyyden

ja tasapuolisuuden periaatteiden toteutuminen hankintamenettelyssä. Käytettävä hankintamenettely tulee kuvata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Suorahankintojen tekeminen on sallittua vain hankintalaissa säädettyissä erityisissä tilanteissa.

2.4.2 Hankintamenettelyn valinta EU-hankinnoissa

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintamenettely valitaan hankintalain mukaisesti. Avoin ja rajoitettu menettely ovat ensisijaisia hankintamenettelyitä. Muita hankintamenettelyjä voidaan käyttää, jos niiden laissa säädetty käyttöedellytykset täyttyvät. Neuvottelumenettelyn, kilpailullisen neuvottelumenettelyn, suorahankinnan, innovaatiokumppanuuden ja suunnittelukilpailun käyttö on perusteltava hankinta-asiakirjoissa. Seuraavassa taulukossa esitetään EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa käytettävät hankintamenettelyt:

Hankintamenettely	Kuvaus
Avoin menettely	Yksivaiheinen, selkeä, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta. Soveltuu perushankintoihin.
Rajoitettu menettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta. Soveltuu hankintoihin, joissa on perustellusti tarve rajoittaa osallistujien määrää. Soveltuu erityisesti pitkäkestoisiin tavara- tai palveluhankintoihin.
Neuvottelumenettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, neuvottelu ei koske vähimmäisvaatimuksia eikä vertailuperusteita. Tarkoituksena on mukauttaa tarjoukset vastaamaan hankintayksikön vaatimuksia.
Kilpailullinen neuvottelumenettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, neuvottelu voi koskea kaikkia hankintaan liittyviä näkökohtia. Tarkoituksena on löytää hankintayksikölle soveltuva ratkaisumalli, joka parhaiten täyttää sen tarpeet.
Innovaatiokumppanuus	Monivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, tarkoitettu sellaisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankintaan, jota ei ole markkinoilla. Menettelynä on neuvottelumenettely. Valitaan yksi tai useampi tarjoaja toteuttamaan tutkimus- ja kehittämistoimintoja peräkkäisissä vaiheissa, joista kunkin jälkeen kumppanuus voidaan päättää. Kehitystyön tulokset voidaan hankkia kumppanilta ilman tarjouskilpailua laissa säädettyin edellytyksin.
Suorahankinta	Yksivaiheinen, ei hankintailmoitusta, neuvottelumahdollisuus yhden tai useamman toimittajan kanssa. Edellyttää laissa määriteltyjen suorahankinnan edellytysten täyttymistä.
Suunnittelukilpailu	Menettely, jonka tarkoituksena on hankkia hankintayksikön tavoitteen toteuttamisesta suunnitelma, jonka riippumaton tuomaristo valitsee kilpailulla.
Puitejärjestely	Yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välinen sopimus, jossa sovitaan joko kaikista hankintaan sovellettavista ehdoista tai osa ehdoista jätetään auki. Käynnistetään yleensä avoimella, rajoitetulla tai neuvottelumenettelyllä.
Dynaaminen hankintajärjestelmä	Täysin sähköinen hankintamenettely tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville tuotteille. Avoin kaikille dynaamisen hankintajärjestelmän ehdot täyttävillä tarjoajilla sen keston ajan.
Sähköinen huutokauppa	Sähköisesti alenevin hinnoin tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevin uusin arvoin toteutettava huutokauppa-menettely. Toteutetaan sen jälkeen, kun hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn perusteella tarjoajat on arvioitu ja tarjoukset käsitelty.

Puitejärjestelyyn valittavien toimittajien määrä on ilmoitettava hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä vuotta, mutta hankinnan kohteen sitä perustellusti edellyttäessä se voi olla poikkeuksellisesti myös pidempi. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä olennaisia muutoksia sopimuskaudella.

Puitejärjestelyn toimintavaihtoehtot ovat seuraavat:

A	Yksi toimittaja, ehdot sovittu sitovasti	Suorat tilaukset puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti.
B	Yksi toimittaja, osa ehdoista jätetty avoimiksi	Tarjouksen pyytäminen ehtojen täydentämiseksi. Tilaukset puitejärjestelyn ja täydennyksen mukaisesti.
C	Useampi toimittaja, ehdot sovittu sitovasti	Toimittajavalinta puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti.
D	Useampi toimittaja, osa ehdoista jätetty avoimiksi	Toimittajavalinta kevennetyllä kilpailutuksella: <ul style="list-style-type: none"> - kirjalliset tarjoukset - riittävä tarjousaika - tarjouksen valinta puitejärjestelyn tarjouspyynnössä ilmoitettuja kriteereitä käyttäen - päätös ja tiedoksianto.
E	Useampi toimittaja, osa ehdoista jätetty avoimiksi	Toimittajavalinta kevennetyllä kilpailutuksella ja tietyin ehdoin suoraan ehtojen mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> - toimintatapa ja mekanismi ilmoitettava puitejärjestelyn tarjouspyynnössä - kevennetty kilpailutus, kuten edellä D.

Puitejärjestelyssä voidaan sopia, että osa hankinnoista voidaan tehdä ilman kevennettyä kilpailutusta. Näissä hankinnoissa noudatetaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja toimittajavalinnan ehtoja. Tarjouspyynnössä voidaan ilmoittaa myös, että kansallisen kynnysarvon alittavat hankinnat tehdään suoraan joltain puitesopimustoimittajalta ja kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat tehdään kevennetyn kilpailutuksen perusteella.

2.4.3 Suorahankinta

Suorahankinnalla tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta etukäteen neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista. Suorahankinnan tekeminen on mahdollista vain hankintalaissa säädetyissä tapauksissa. Perusteet ovat samat sekä kansallisten että EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta.

Suorahankinta voidaan tehdä vain seuraavilla edellytyksillä:

- avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei saatu lainkaan tarjouksia tai osallistumishakemuksia taikka soveltuvia tarjouksia tai osallistumishakemuksia;

lisäedellytyksenä on, että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

- teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan eikä järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja ole, eikä kilpailun puuttuminen johdu hankinnan ehtojen keinotekoisesta kaventamisesta;
- ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen;
- ehdottoman välttämätön hankinta, määräaikoja ei voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;
- hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten, eikä kyse massatuotannosta;
- perushyödykemarkkinoilta noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat;
- tavarat erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesänhoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai muun vastaavan menettelyn seurauksena;
- palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella ja joka on suunnittelukilpailun sääntöjen mukaan tehtävä voittajalta, tai jos voittajia on useita, näistä jonkun kanssa; tällöin kaikki voittajat on kutsuttava osallistumaan neuvotteluihin.

Hankintayksikkö voi tehdä suoramankinnan lisätilauksissa seuraavasti:

- korvattaessa kokonaan tai osittain aikaisempi toimitus tai laajennettaessa aikaisempi laitteisto; edellytyksenä tällöin on, että toimittajan vaihtaminen johtaisi teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen tavaran hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä tai kunnossapidossa; tällaisen sopimuksen ja uudistettavan sopimuksen voimassaoloaika voi vain poikkeuksellisesti ylittää 3 vuotta;
- toistettaessa aikaisemmin tehty palveluhankinta tai rakennusurakka; edellytyksenä tällöin on, että kyseessä on alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä uusi rakennusurakkasopimus tai palveluhankinta, joka vastaa aikaisemmin tehtyä rakennusurakkaa tai palveluhankintaa, ja että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisuus myöhemmästä suoramankinnasta ja että uuden hankinnan ennakoitu arvo on otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa; suoramankinta voidaan tehdä enintään 3 vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

Yksittäisissä tapauksissa hankintayksikkö voi tehdä suoramankinnan sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palveluntarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Hankintalain suoramankintaperusteissa kiireellä tarkoitetaan hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutunutta äärimmäistä kiirettä eli tilannetta, joka ei johdu hankintayksiköstä itsestään ja jota ei ole voitu kohtuudella ennakoita. Hankintalain mukaisella kiireellä ei tarkoiteta kiirettä, joka johtuu hankintayksikön omasta toiminnasta aiheutuneesta kiireestä hankinnan tekemiseen.

EU-kynnysarvon ylittävistä suoramankinnoista tulisi julkaista hankintalain mukainen suoramankintailmoitus.

2.4.4 Ennakoilmoitus suorahankinnasta

Hankintayksikkö voi julkaista ilmoituksen aiotusta suorahankinnasta ennen hankintasopimuksen tekemistä.

Suorahankintailmoituksen julkaiseminen on vapaaehtoista. Ilmoitusmenettely vaikuttaa muutoksenhakuaikoihin siten, että valitus suorahankinnasta on tehtävä 14 päivän kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta, jonka jälkeen hankintapäätös tulee lainvoimaiseksi. Kansallisessa hankinnassa ilmoitus julkaistaan Hilma:ssa. Ilmoituksessa on oltava ainakin hankintayksikön virallinen nimi ja yhteystiedot, hankintayksikön luonne, hankintayksikön hankinnalle antama nimi ja hankinnan kuvaus, hintahaarukka tai ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa sekä hankintalaji. Lisäksi on ilmoitettava sopimuskumppanin tai kumppanien nimet ja yhteystiedot sekä perustelut suorahankinnan käyttämiseksi.

2.5 Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyyntö liitteineen on laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Käytettäessä kaupallisia, palveluun liittyviä tai teknisiä vaatimuksia on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että vaatimukset esitetään yksiselitteisesti ja selkeästi. Käytettäessä vakiosopimusehtoja tai muita sopimusehtoja, tulee tarjouspyynnöstä ilmetä, ovatko sopimusehdot ehdottomia vaatimuksia.

2.5.1 Hinnoittelu

Hankintayksikkö voi määritellä, miten ja mitä yksiköitä käyttäen tarjous tulee hinnoitella ja mitkä erät tulee hinnoitella erikseen, jotta tarjoukset olisivat yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Vaihtoehtoina hinnoittelussa on esimerkiksi kokonaispalkkion, aikapalkkion tai tavoitepalkkion käyttäminen.

Kokonaispalkkio maksetaan tehtävän kokonaissuorituksesta. Kokonaispalkkiolla hinnoittelu soveltuu, mikäli tehtävä on mahdollista etukäteen määritellä riittävän kattavasti ja selkeästi.

Aikapalkkio henkilöryhmittäin maksetaan kunkin työtä suorittavan henkilön tekemien työtuntien, hänen osaamisensa ja kokemuksensa mukaan määräytyvän henkilöryhmän ja ryhmälle sovitun tuntiveloitushinnan perusteella. Aikapalkkio ei edellytä yhtä kattavaa ja täsmällistä tehtävän määrittelyä kuin kokonaispalkkio. Aikapalkkioon liitetään yleensä laskutuksen enimmäismäärä, eli kattohinta.

Tavoitepalkkion perusteena on aikapalkkio henkilöryhmittäin. Toiminnan tavoitteellisuutta pyritään lisäämään asettamalla veloituksen kokonaismäärälle tavoite, jonka toimittaja pyrkii alittamaan. Jos kokonaislaskutus alittuu, toimittaja saa laskutuksena lisäksi sovitun osuuden tavoitepalkkion ja laskutuksensa erotuksesta. Tavoitteen ylittävästä työstä toimittaja saa laskuttaa vain pienennetyillä tuntiveloitushinnoilla. Tätä hinnoitteluperustetta käytettäessä olisi suositeltavaa määritellä laskutuksen ehdoton enimmäismäärä.

2.5.2 Muut keskeiset sopimusehdot

Tarjouspyyntöön tulee liittää mahdollisimman täydellinen hankintasopimusluonnos tai vähintään keskeisimmät hankintasopimukseen otettavat ehdot, sillä hankintasopimuksen sisällöstä neuvottelemisen on hankintapäätöksen tekemisen jälkeen mahdollista vain rajoitetusti. Asetettujen ehtojen tulee olla tarjoajan kannalta kohtuullisia. Hankintasopimus tulee laatia kaupungin sopimusten tekemistä koskevien ohjeiden mukaisesti. Sopimusehtoina tulisi soveltaa yleisesti käytössä olevia vakiosopimusehtoja, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja, julkisen hallinnon IT-hankintojen sopimusehtoja tai rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja.

2.5.3 Tarjouspyynnön keskeiset kohdat kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa

Hankintalaki ei määrittele kansallisen hankinnan tai muun erityisen palveluhankinnan tarjouspyynnön sisältövaatimuksia. Tarjouspyynnössä tarjoajia pyydetään määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa ja annetaan toimittajalle tiedot, joilla on merkitystä hankinnassa ja joiden perusteella voidaan saada vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava kaikki hankintaan liittyvät keskeiset tiedot. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut sellaiset seikat, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä. Tarjouspyynnöstä tulee ilmetä esimerkiksi seuraavat tiedot:

- hankintayksikön nimi, yhteystiedot sekä yhteyshenkilön tiedot;
- hankintamenettelyn kuvaus (EU-hankintamenettely tai oma kuvattu hankinnassa käytettävä menettely);
- hankinnan kohteen määrittely ja tavaraa, palvelua tai urakkaa koskevat tekniset, laatu- ja muut vaatimukset riittävän yksityiskohtaisesti sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä;
- hintojen antamista varten hintalomake, ellei käytetä kilpailutusjärjestelmän sähköistä lomaketta;
- tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja käytettävät poissulkemisperusteet ja niitä koskevat selvitykset; tarjoajalta tulisi pyytää vakuutus soveltuvuusvaatimusten täyttämistä ja siitä, ettei sitä koske mikään poissulkemisperusteista sekä selvitys mahdollisista korjaavista toimenpiteistä;
- kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste: halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras;
- vertailuperusteet ja niitä koskevat selvitykset;
- tarvittavat toimitusaikaa, toimitusehtoa, maksuehtoa sekä laskujen käsittelyä koskevat tiedot;
- tarjousten muotoa koskevat tiedot;
- sopimusehtoja koskevat tiedot, sopimusluonnos tai vakiosopimusehdot;
- määräaika tarjousten tekemiselle;
- sähköisten tarjousten toimitusosoite;
- tarjousten voimassaoloaika;
- muut tiedot, joilla voi olla merkitystä hankinnassa.

Tarjousten muotovaatimuksena tulisi noudattaa sähköistä menettelyä, eli hyväksyä vain sähköiset tarjoukset.

Hankintayksikkö voi antaa ehdokkaille tai tarjoajille tarkempia ohjeita siitä, missä muodossa tarjous tulee tehdä ja mitä tietoja tarjouksen tulee sisältää. Tarjouksen tekemistä koskevat muotovaatimukset tulee yksilöidä selkeästi. Muotovaatimukset eivät saa olla kohtuuttomia hankinnan luonteeseen ja arvoon nähden. Tarjousajan tulee kansallisissa ja sosiaali- ja terveystalouden ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa olla hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen, ainakin kaksi viikkoa.

2.5.4 Tarjouspyynnön sisältö EU-hankinnoissa

Hankintalaki määrittelee EU:n kynnysarvon ylittävien hankintojen tarjouspyynnön sisältövaatimukset. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava kaikki hankintaan liittyvät keskeiset tiedot. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut sellaiset seikat, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä.

Tarjouspyynnöstä tulee ilmetä seuraavat tiedot:

- hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus ja hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset (tekniset vaatimukset sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä);
- viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen;
- määräaika tarjosten tekemiselle;
- tarjosten sähköinen toimitusosoite;
- kieli tai kielet, joilla tarjous on laadittava;
- tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset;
- kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli tai kielet;
- ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset (taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne, tekninen soveltuvuus ja ammatillinen pätevyys) ja muut vaatimukset sekä pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen asiakirja (ESPD-lomake) ja luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan sekä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan on soveltuvuuden arviointia varten toimitettava;
- kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet (halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisesti tärkeysjärjestys;
- tarjosten voimassaoloaika;
- keskeiset sopimusehdot, kuten toimitusaika ja toimitusehto toimituslausekkeita käyttäen.

Tarjouspyyntö voi sisältää lisäksi esimerkiksi seuraavat tiedot:

- hintojen antamista varten hintalomake sekä hinnoitteluperusteet ja ohjeet;
- muut toimitusta, pakkausta, kierrätystä ym. koskevat tiedot;
- maksuehto, laskutusta ja laskujen käsittelyä koskevat tiedot;
- muut sopimusehdot joko sopimusluonnoksena tai vakiosopimusehtoina;
- tarjouksen tekoa koskevat muut ohjeet ja lomakkeet.

2.6

Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet

Hankintayksikkö voi tarvittaessa asettaa tarjoajille soveltuvuusvaatimuksia, jotka voivat koskea ehdokkaan tai tarjoajan rekisteröitymistä, taloudellista tilannetta tai teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä. Soveltuvuusvaatimukset tulee ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Soveltuvuusvaatimusten tarkoituksena on varmistaa toimittajan soveltuvuus hankinnan toteuttamiseen ja muissa kuin avoimessa menettelyssä myös, hankintaan liittyvien mahdollisten arviointiperusteiden ohella, valita ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun. Soveltuvuusvaatimusten tulee olla oikeasuhteiset hankinnan kohteeseen nähden. Ehdokkaat ja tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava pois tarjouskilpailusta.

2.6.1 Soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa

Kansallisissa hankinnoissa voidaan käyttää EU-hankintojen pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. Poissulkemisperusteisiin on suositeltavaa viitata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset.

Muissa erityisissä palveluhankinnoissa (hankintalain liite E:ssä luetellut) on käytettävä pakollisia poissulkemisperusteita, jonka lisäksi harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita voidaan käyttää. Mikäli harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita käytetään, olisi suositeltavaa viitata niihin hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Kansallisissa hankinnoissa eikä muissa erityisissä palveluhankinnoissa ole velvollisuutta käyttää yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa, eli ESPD-lomaketta.

Jos tarjoajaa koskee jokin poissulkemisperuste, voi tarjoaja ilmoittaa ns. korjaavista toimenpiteistä, joihin tarjoaja on ryhtynyt poistaakseen poissulkemisperusteesta aiheutuvia vaikutuksia.

Vaatimuksia asetettaessa on huomioitava, että ehdokkaalle tai tarjoajalle asetettujen vaatimusten ei tarvitse täytyä osallistumishakemuksen jättö- tai tarjouksentekohetkellä, vaan esimerkiksi tietyn pätevyyden tai kaluston osalta riittää, että se on olemassa sopimuskauden alkaessa.

2.6.2 Soveltuvuuden vaatimukset ja poissulkemisperusteet EU-hankinnoissa

Vaatimuksilla tulee avoimessa menettelyssä varmistaa, että tarjoajalla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa ja että sillä on riittävät taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat sekä tekniset ja ammatilliset valmiudet toteuttaa hankintasopimus. Muissa menettelyissä soveltuvuusvaatimusten ja hankintaan liittyvien mahdollisten arviointiperusteiden avulla valitaan ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun. Ehdokas tai tarjoaja osoittaa soveltuvuusvaatimusten täyttymisen täyttämällä sähköisessä toimittajaportaalissa yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan, eli ESPD-lomakkeen, sekä vakuuttamalla lomakkeessa, ettei sitä koske mikään pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste ja, että ehdokas tai tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset ja mahdolliset arviointiperusteet.

Hankintayksikkö voi eräin osin täydentää soveltuvuutta koskevia vaatimuksia sekä soveltuvuusvaatimuksen täyttämistä pyydettäviä selvityksiä, jotka tarkistetaan voittajalta.

2.6.2.1 Selvitys oikeudesta harjoittaa ammatti- tai elinkeinotoimintaa

Hankintayksikkö voi vaatia ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan:

- rekisteriotteella, että tämä on rekisteröity ammatti- tai elinkeinorekisteriin;
- valaehitoisella ilmoituksella tai todistuksella harjoittavansa elinkeinotoimintaa; tai
- toimiluvalla tai järjestön jäsenyyttä koskevalla todistuksella olevansa oikeutettu palvelun tarjoamiseen sijoittautumismaassaan.

2.6.2.2 Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne

Hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia, joilla varmistetaan, että ehdokkailla ja tarjoajilla on hankintasopimuksen toteuttamiseen tarvittavat taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat. Tätä varten hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia vähimmäisliikevaihdosta tai varojen ja velkojen välisestä suhteesta. Vaadittava vuotuinen vähimmäisliikevaihto saa olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen ja vain perustellusta syystä vähimmäisliikevaihtoa koskeva vaatimus voi olla korkeampi. Jos hankinta on jaettu osiin, sovelletaan vähimmäisliikevaihtoa koskevaa vaatimusta kuhunkin osaan. Hankintayksikkö voi kuitenkin asettaa vähimmäisliikevaihtoa koskevan vaatimuksen osien ryhmille tapauksissa, joissa saman tarjoajan kanssa tehdään hankintasopimus useista samanaikaisesti toteutettavista osista.

Jos puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat tehdään kilpailuttamalla puitejärjestelyyn valitut toimittajat, vähimmäisliikevaihtoa koskeva vaatimus on asetettava samanaikaisesti toteutettavien hankintasopimusten ennakoidun enimmäisarvon perusteella tai jos tätä ei tiedetä, puitejärjestelyn ennakoidun arvon perusteella. Dynaamisessa hankintajärjestelmässä vuotuista vähimmäisliikevaihtoa koskeva vaatimus on asetettava järjestelmässä tehtävien sopimusten oletetun enimmäisarvon perusteella.

2.6.2.3 Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys

Hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia, joilla varmistetaan, että ehdokkailla ja tarjoajilla on tarvittavat henkilöstö- ja tekniset voimavarat ja kokemusta hankintasopimuksen toteuttamiseksi hankintayksikön edellyttämällä tasolla. Hankintayksikkö voi myös vaatia, että riittävä kokemus osoitetaan viittaamalla aiemmin toteutettuihin sopimuksiin.

2.6.2.4 Soveltuvuusvaatimusten täyttymistä koskevat selvitykset

Näyttö ehdokkaan tai tarjoajan taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta ja teknisestä pätevyydestä voidaan antaa yhdellä tai useammalla seuraavista asiakirjoista:

- pankkien antamat asianmukaiset lausunnot tai tarvittaessa todiste asianmukaisesta ammatinharjoittajan vastuuvakuutuksesta;
- tilinpäätökset tai otteet niistä;
- todistus yrityksen kokonaisliikevaihdosta ja tarvittaessa liikevaihdosta hankintasopimuksen kohteena olevalla toimialalla enintään kolmelta viimeiseltä kuluneelta tilikaudelta sen mukaan, milloin yritys on perustettu tai aloittanut toimintansa, jos liikevaihtoa koskevat tiedot ovat saatavilla;
- luettelo toteutetuista rakennusurakoista enintään viimeksi kuluneiden viiden vuoden ajalta ja sen tueksi todistukset merkittävimpien rakennusurakoiden asianmukaisesta toteuttamisesta ja lopputuloksesta; jos se on tarpeen riittävän kilpailun varmistamiseksi, hankintaviranomaiset voivat ilmoittaa, että huomioon otetaan todisteet merkityksellisistä rakennusurakoista, jotka on toteutettu yli viisi vuotta sitten;
- luettelo merkittävimmistä suoritetuista tavarantoimituksista tai palveluista enintään viimeksi kuluneiden kolmen vuoden ajalta ja tiedot niiden arvosta, ajankohdasta sekä julkisesta tai yksityisestä vastaanottajasta; jos se on tarpeen riittävän kilpailun varmistamiseksi, hankintaviranomaiset voivat ilmoittaa, että huomioon otetaan todisteet merkityksellisistä tavarantoimituksista tai palvelusuorituksista, jotka on tehty yli kolme vuotta sitten;
- selvitys asianomaisista talouden toimijan yritykseen suoraan kuuluvista tai kuulumattomista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, erityisesti niistä, jotka vastaavat laadunvalvonnasta, ja, jos kyseessä ovat rakennusurakkasopimukset, niistä, jotka ovat urakoitsijan käytettävissä urakan toteuttamista varten;
- kuvaus talouden toimijan laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä ja toimenpiteistä sekä yrityksen tutkimus- ja kehitysjärjestelmistä;
- selvitys toimitusketjun hallinnoinnista ja seurantajärjestelmistä, joita talouden toimija voi soveltaa hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä;
- jos toimitettavat tuotteet tai palvelut ovat monimutkaisia tai niitä tarvitaan poikkeuksellisesti vain tiettyä tarkoitusta varten, tarkastus, jonka suorittaa hankintaviranomainen tai tämän puolesta suostumuksellaan sen maan toimivaltainen virallinen laitos, johon tavarantoimittaja tai palvelujen tarjoaja on sijoittautunut; tarkastus koskee tavarantoimittajan tuotantokapasiteettia tai palvelujen tarjoajan teknistä suorituskykyä ja tarvittaessa tämän käytössä olevia tutkimus- ja kehitysjärjestelmiä sekä laadunvalvontatoimenpiteitä;

- palvelujen tarjoajan tai urakoitsijan taikka yrityksen johtohenkilöiden koulutus ja ammatillinen pätevyys, edellyttäen että niitä ei arvioida tarjousten vertailuperusteena; selvitys ympäristönhallinnan toimenpiteistä, jotka talouden toimija toteuttaa hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä;
- ilmoitus palvelujen suorittajan tai urakoitsijan työvoiman vuotuisesta keskimäärästä ja johtohenkilöiden lukumäärästä kolmelta viimeksi kuluneelta vuodelta;
- selvitys työvälineistä, kalustosta tai teknisistä laitteista, jotka ovat palvelujen suorittajan tai urakoitsijan käytettävissä hankintasopimuksen toteuttamiseksi;
- ilmoitus hankintasopimuksen osasta, jonka talouden toimija aikoo mahdollisesti antaa alihankkijoille;
- tavarahankinnoissa näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joiden aitous on voitava hankintaviranomaisen pyynnöstä todistaa;
- tavarahankinnoissa virallisten laadunvalvontaelinten tai toimivaltaisiksi tunnustettujen laitosten laatimat todistukset, joissa viittauksilla teknisiin eritelmiin tai standardeihin osoitetaan selkeästi määriteltujen tavaroiden olevan vaatimustenmukaisia.

2.7 Hankinnan kohteen määrittely

Hankintayksiköllä on oikeus määritellä hankinnan kohde ja asettaa hankittavalle tuotteelle toiminnallisia ja teknisiä vaatimuksia ottaen huomioon tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Hankinnan kohteen kuvausten on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun, eivätkä ne saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua.

Hankinnan kohdetta ja sisältöä koskevat vaatimukset määritellään tavaran tai materiaalin osalta teknisin määritelmän, palvelun osalta tehtävämäärittelyssä tai palvelukuvauksessa ja rakennusurakan osalta työselostuksissa ja piirustuksissa. Tehtävä- tai vaatimusmäärittely esitetään hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, neuvottelukutsussa, hankekuvauksessa tai niiden liitteissä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankinnoissa hankintayksikön on huomioitava kyseistä palvelua koskevasta lainsäädännöstä seuraavat vaatimukset ja asiakaskunnan erityistarpeet hankintalain mukaisesti.

Mikäli EU:n kynnysarvon ylittävän hankinnan hankintasopimusta ei jaeta osiin, hankintayksikön on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

2.7.1 Tuotteiden tekniset määritelmät

Tekniset määritelmät on laadittava joko käyttämällä suorituskyykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimusmäärittelyjä tai viittaamalla hankinnan kohdetta kuvaaviin määritelmiin sekä kansallisiin standardeihin, joilla saatetaan voimaan eurooppalaisia standardeja ym. taikka näiden yhdistelmiä. Teknisen määritelmän tulee sisältää lisäksi ne toiminnan ja teknisen ylläpidon edellyttämät vaatimukset, jotka tuotteen käyttö vaatii. Teknisissä määritelmässä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita eikä myöskään viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon suosien tai syrjien tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos kohdetta ei voida muutoin riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata. Tällöinkin viittaukseen on aina lisättävä ilmaisu ”tai vastaava”.

2.7.2 Palvelutehtävän määrittely

Palveluhankinnan määrittelyssä tulee ilmoittaa ainakin palvelutehtävän sisältö, laajuus, palvelutoiminnan tavoitteet ja edellytettävän työ- tai palvelusuorituksen muoto, tehtävän rajaukset, riippuvuudet muista tekijöistä sekä noudatettavat ohjeet. Palvelutehtävän määrittelyssä on annettava tarjouskilpailuun osallistuville selkeä kuva tehtävän laajuudesta, edellytetystä palvelun laatutasosta, työmäärästä ja muista vaatimuksista, jotta saadaan vertailukelpoisia tarjouksia. Pitkäkestoisen palveluhankinnan määrittelyssä tulee huomioida palveluntarjoajien innovatiivisuuden hyödyntäminen sopimuskaudella. Tehtävämäärittelyä voidaan tarkentaa yksityiskohtaisin tehtävä- ja vastuunjakotaulukoin hankittavista palvelukokonaisuuksista.

2.7.2.1 Palvelutehtävän kiinteä sisältö

Palveluhankinta voidaan tehdä kiinteäsisältöisenä, jolloin hankintayksikkö määrittelee kiinteän palvelutehtävän ja tarjoaja tarjoaa palvelun sovittuun kokonaishintaan tarjouksessa määritellyllä tavalla ja laatutasolla. Tällainen soveltuu esimerkiksi tietyn selkeän työsuorituksen tekemistä koskevaan hankintaan.

2.7.2.2 Palvelutehtävän arviomääräinen sisältö

Jos hankittavan palvelun tehtäväsisältö ja laajuus on vaikeasti tai vain osittain määriteltävissä, voi hankintayksikkö antaa tarjouspyynnössä oman arvionsa käytettävästä työmäärästä, jotta tarjoaja kykenee paremmin arvioimaan hankintasopimuksen toteuttamisen edellyttämän työmäärän. Tämä soveltuu erityisesti sellaisiin tutkimus-, suunnittelu- ja arviointitehtäviin, joissa työmäärä ilmenee osittain vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen.

2.7.2.3 Palvelu suoritteina

Hankintayksikkö voi määritellä tehtävän myös suoritteiden avulla. Tämä on tarkoituksenmukaista, mikäli palvelu muodostuu erillisistä ja erilaisista hankintayksikön tapauskohtaisesti tarvitsemista palvelusuoritteista. Hankintayksikön tulee tällöin myös arvioida palvelun suoritteiden kokonaismäärä. Tarjousten vertailua varten tarjouspyynnössä ilmoitetaan, millä määrillä ja millä suoritteilla vertailu tullaan tekemään. Suoritteen hinnoitteluperuste tulee ilmoittaa.

2.7.2.4 Muuttuva sisältö ja tilaajan antama hintakatto

Muuttuvasisältöisessä kiinteähintaisessa hankinnassa (käänteinen kilpailutus) hankintayksikkö ilmoittaa tarjouspyynnössä puitteet ja rajaukset palvelun sisällölle ja palvelusta maksettavan kokonaispalkkion enimmäismäärän, mutta jättää tehtävän laajuuden eli määrällisen sisällön ja osin myös laadullisen sisällön avoimeksi. Tarjoajat esittävät tarjouksessaan, mitä ja miten he tulevat asetetulla kokonaishinnalla ja reunaehdoilla tekemään. Edullisimman tarjouksen valinnassa tarjottu työn laajuus vastaa parhaiten annettua kokonaishintaa. Tämä soveltuu erityisesti sellaisiin tehtäviin koskeviin hankintoihin, joissa määräraha on rajattu, ja joissa määrärahan vaikutus palvelun laajuuteen on hyväksyttävää.

2.7.3 Hankintojen vastuullisuutta koskevat vaatimukset

Julkisessa hankinnassa tulee huomioida hankinnan vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön. Hankintayksikön on huomioitava ympäristöä, taloudellisia ja sosiaalisia näkökohtia koskevat tekijät tehdessään hankintoja.

2.7.4 Tietoturvallisuus- ja tietosuojavaatimukset

Tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset on liitettävä mukaan hankintaan jo tarjouspyyntövaiheessa erityisesti hankinnoissa, joihin liittyy henkilötiedon tai arkaluonteisen tiedon käsittelemistä ja siirtoa tietoverkon kautta tai joissa em. tietoa tullaan tallentamaan toimittajan tietovälineille, kuten palvelimille. Hankintayksikön tulee etukäteen huolehtia hankinnan tietoturvallisuusriskien kartoittamisesta ja tietoturvallisuutta koskevien vaatimusten määrittelystä. Hankintayksikön on huolehdittava, että tietoturvallisuutta koskevia veloitteita noudatetaan myös silloin, kun tietojenkäsittelytehtävää hoidetaan viranomaisen toimeksiannosta.

Mikäli hankintasopimuksen perusteella tullaan käsittelemään henkilötietoja, tulee tietosuojaa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat vaatimukset huomioida hankinta-asiakirjoissa jo hankinnan alkuvaiheessa. Mikäli hankintasopimus merkitsee henkilötietojen käsittelyn ulkoistamista, on palveluntarjoaja lähtökohtaisesti henkilötiedon käsittelijä, joka käsittelee henkilötietoja hankintayksikön, eli rekisterinpitäjän lukuun.

2.8 Päätöksenteon peruste ja hinta-laatusuhteen vertailuperusteet

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on aina ilmoitettava päätöksenteon peruste, eli kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste sekä mahdolliset vertailuperusteet. Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste on:

- hinnaltaan halvin;
- kustannuksiltaan edullisin; tai
- hinta-laatusuhteeltaan paras.

Hankintayksikön käyttäessä EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa tai muussa erityisessä palveluhankinnassa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, tulee sen esittää tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Perusteluissa tulee kuvata, miten laatu on otettu muutoin huomioon. Edellä mainittu perusteluvelvollisuus ei koske tavarahankintoja.

2.8.1 Vertailuperusteet kansallisissa hankinnoissa ja muiden erityisten palveluiden hankinnoissa

Hinta-laatusuhteen vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi hankintalain EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia vertailuperusteita.

2.8.2 Vertailuperusteet EU-hankinnoissa

Hinta-laatusuhteen arvioinnissa voidaan käyttää hinnan lisäksi muun muassa mm. seuraavia laadullisia perusteita, joille voi määritellä myös alakriteereitä:

- tekniset ansiot (määriteltävä arvostettavat seikat);
- esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet (määriteltävä arvostettavat seikat);
- esteettömyys;
- kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu;
- käyttökustannukset (määriteltävä laskentaperusteet);
- kustannustehokkuus (määriteltävä arvostettavat seikat);
- myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki (määriteltävä arvostettavat seikat);
- huolto (määriteltävä arvostettavat seikat);
- toimituspäivä tai toimitus-/toteutusaika (määriteltävä arvostettavat seikat);

- muut toimitusehdot;
- henkilöstön pätevyys ja kokemus sekä henkilöstön organisointi, jos henkilöstön laadulla voi olla merkittävä vaikutus hankintasopimuksen toteuttamisessa;
- ympäristöystävällisyys (määriteltävä, onko kyse energia- tai materiaalitehokkuudesta, kierrätettävyydestä tms. seikasta ja määriteltävä arvostettavat seikat).

Käänteisessä kilpailutuksessa, jossa tarjouspyynnössä on asetettu kiinteä hinta, laatua vertaillaan hankintayksikön asettamin yksityiskohtaisin vertailuperusteiden määrillä ja sisällöillä.

Vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen tai sen elinkaaren johonkin vaiheeseen. Vertailuperusteiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Vertailuperusteiden tulee olla laadittu selkeiksi siten, että niitä koskevat tarjoajan antamat tiedot voidaan todentaa.

Vertailuperusteiden suhteellinen painotus tai niiden vaihteluväli tulee ilmoittaa hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa. Myös vertailuperusteiden mahdolliset alakriteerit ja niiden painotus tulisi ilmoittaa. Poikkeuksellisesti painotus voidaan ilmaista alenevassa tärkeysjärjestyksessä, jos objektiivisista syistä ei voida määrittellä suhteellista painotusta.

Vertailuperusteiden painoarvo ilmoitetaan tarjouspyynnössä prosenttilukuna tai pistemääränä. Pisteytyksessä käytettävä pisteasteikko tulee määrittellä etukäteen tarjouspyynnössä. Asteikon tulee olla samansuuruinen kaikkien painoarvolla kerrottavien vertailuperusteiden osalta.

Hankinnan kustannusten arvioimisen perusteena voidaan käyttää hankintayksikölle tai muille hankinnan kohteen käyttäjille aiheutuvia elinkaarikustannuksia. Hankinta-asiakirjoissa on ilmoitettava, mitkä tiedot tarjoajien on toimitettava elinkaarikustannusten arvioimiseksi ja mitä menetelmää siinä käytetään.

2.8.3 Ympäristönäkökohtien huomioiminen

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen kuvauksessa, tarjouspyynnössä esitetyissä kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteissa tai sopimuksen toteuttamisen ehdoissa vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia. Edellytyksenä tietyn merkin vaatimiselle on, että seuraavat ehdot täyttyvät:

- merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat hankinnan kohteena olevien rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittelemiseen;
- merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin;
- merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaan kuuluvat sidosryhmät voivat osallistua;
- kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada merkki;
- merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

Eriyistä merkkiä vaativan hankintayksikön on hyväksyttävä kaikki merkit, joilla varmistetaan, että hankinnan kohde täyttää vastaavat merkille asetetut vaatimukset. Jos tarjoajalla ei todistettavasti ole ollut mahdollisuutta saada hankintayksikön ilmoittamaa erityistä merkkiä tai vastaavaa merkkiä asetettujen määräaikojen kuluessa syistä, jotka ei-

vät johdu kyseisestä tarjoajasta, hankintayksikön on hyväksyttävä muita asianmukaisia todistuskeinoja.

Hankintayksikkö voi määrittää mm. tavaran valmistuksessa käytettävät materiaalit. Vaatimuksia voidaan asettaa myös esim. tuotteen sähkön, veden tai polttoaineen kulutukselle, käyttöiälle tai kierrätettävyydelle tai määrittää melu- tai päästötaso. Vaatimusten asettamisessa tulee aina ottaa huomioon tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Hankinnan vaikutuksista ja vaatimuksista voidaan käydä yritysten kanssa vuoropuhelua.

Ympäristönäkökohtia voidaan huomioida monissa hankintaprosessin vaiheissa, kuten ehdokkaiden soveltuvuuden arvioinnissa (esim. ympäristöjärjestelmä), vertailuperusteissa (esim. laitteen energiatehokkuus) ja sopimusehdoissa (esim. pakkausmateriaalin poiskuljetus).

Hankintayksikkö voi laissa säädetyin edellytyksin pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristövaikutusten hallintaa koskevista toimenpiteistä. Selvitysten vaatiminen edellyttää vastaavaa liittymää hankinnan kohteeseen kuin mitä vaaditaan muiltakin selvityksiltä.

Hankintayksikön on viitattava Euroopan unionin ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai olemassa oleviin eurooppalaisiin tai kansainvälisiin asianmukaisiin standardeihin. Ehdokas tai tarjoaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristöasioiden hallintaa koskevat vaatimukset ympäristöjärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Tällaisessa tilanteessa ehdokkaalla tai tarjoajalla olisi näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat samantasoisien ympäristönsuojelun tason.

Hankintayksikkö voi käyttää hankinnan kustannusten arvioimisen ja tarjousten vertailun perusteena elinkaarikustannuksia. Elinkaarikustannuksia ovat hankintayksikölle tai muille hankinnan kohteen käyttäjille aiheutuvat hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset sekä kierrätys- ja jätevaiheen kustannukset ja muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset. Jos hankintayksikkö arvioi kustannukset elinkaarikustannusmallilla, sen on ilmoitettava hankinta-asiakirjoissa, mitkä tiedot tarjoajien ja ehdokkaiden on toimitettava kustannusten laskemista varten ja mitä menetelmää se käyttää elinkaarikustannusten laskennassa. Elinkaarikustannusten arvioinnissa on käytettävä pakolliseksi säädettyjä menetelmiä, mikäli tällainen menetelmä on asetettu (esim. laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa).

2.8.4 Sosiaaliset näkökohdat

Hankintojen sosiaalisilla näkökohdilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla taataan esimerkiksi työelämän perusoikeuksien, yhdenvertaisen kohtelun ja syrjimättömyysperiaatteen noudattaminen. Sosiaalisia näkökohtia ovat myös heikommassa asemassa olevien suojelemiseksi sekä syrjäytymisen estämiseksi käytettävä positiivinen syrjintä tai muut kannustavat toimet. Hankinnoissa voidaan esimerkiksi asettaa työllistämisehtoja nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistämiseksi.

Sosiaalisia näkökohtia voidaan huomioida monissa hankintaprosessin vaiheissa kuten hankinnan kohteen määrittelyssä, toimittajien soveltuvuuden arvioinnissa, vertailuperusteissa ja sopimusehdoissa. Ehtoja asetettaessa on otettava huomioon tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimukset sekä suhteellisuusperiaate.

Hankintayksikkö voi varata tarjouskilpailuun osallistumisen tapahtuvaksi työohjelmien puitteissa taikka rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville toimittajille, joiden päätarkoituksena on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden sopeuttaminen yhteiskuntaan ja työelämään.

Edellytyksenä tarjouskilpailuun osallistumiselle on, että vähintään 30 prosenttia työkeskuksen, toimittajan tai työohjelman työntekijöistä on vammaisia tai muita heikommassa

asemassa olevia työntekijöitä. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu edellä tarkoitetuille työkeskuksille tai toimittajille taikka työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi.

3 KILPAILUTUSVAIHE

3.1 Hankintailmoituksen ja tarjouspyynnön julkaisu

Hankintailmoitus ja tarjouspyyntö julkaistaan Hilma:ssa ja sähköisessä toimittajaportaalissa sekä EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta lisäksi TED:ssä.

Hankintailmoituksen voi julkaista myös tiedotusvälineissä tai hankintayksikön omilla Internetsivuilla sen jälkeen, kuin se on julkaistu Hilma:ssa ja EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta TED:ssä.

EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnoissa hankinta-asiakirjat tulee asettaa ilmaiseksi, rajoituksetta, suoraan ja kokonaan kaikkien saataville sähköisessä muodossa siitä päivästä, kun hankintailmoitus on julkaistu.

Hankintailmoituksessa on ilmoitettava, jos jotkut hankinta-asiakirjat toimitetaan muulla tavoin kuin sähköisesti esimerkiksi tietojen luottamuksellisuuden suojaamiseksi. Hankintayksikön on hankintailmoituksessa ilmoitettava luottamuksellisuutta koskevat vaatimukset ja miten asiakirjoihin voi tutustua. Tällöin ei voida käyttää asiakirjojen sähköiseen toimittamiseen liittyviä lyhennettyjä määräaikoja, vaan tarjousaikaa on pidennettävä 5 päivällä lukuun ottamatta kiireellisiä tilanteita. Syy muuhun kuin asiakirjojen sähköiseen tiedonvaihtoon on perusteltava hankinta-asiakirjoissa tai hankintaa koskevassa kertomuksessa.

3.1.1 Hankintailmoitus kansallisissa hankinnoissa ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa

Kansallisissa hankinnoissa ja muiden erityisten palveluiden hankinnoissa tulee julkaista hankintailmoitus.

Hankintailmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- hankintayksikön virallinen nimi ja yhteystiedot;
- hankintayksikön luonne;
- hankintayksikön hankinnalle antama nimi ja hankinnan kuvaus ja hankinnan sisältöä koskeva tai koskevat CPV-koodit;
- hintahaarukka tai ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa taikka tieto siitä, onko hankinnan ennakoitu arvo vähintään hankintalain 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnysarvon suuruinen;
- hankintalaji;
- hankintamenettelyn kuvaus;
- kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste;
- tieto siitä, hyväksytäänkö osatarjoukset tai vaihtoehtoiset tarjoukset;
- tieto siitä, varataanko hankinta työkeskuksille tai vastaaville toimittajille taikka toteutettavaksi työohjelmien yhteydessä;
- hankinnan kokoon ja laatuun nähden kohtuullinen määräaika, johon mennessä tarjoukset tai osallistumishakemukset on viimeistään toimitettava hankintayksikölle.

Jos hankintayksikkö valikoi ne ehdokkaat, jotka voivat antaa tarjouksia tai osallistua neuvotteluihin, ja asettaa tarjoajien tai ehdokkaiden arvioimiseksi soveltuvuusvaati-

muksia, tulee hankintailmoituksessa ilmoittaa vaatimusten asettamisesta sekä siitä, mistä tarkemmat tiedot mahdollisista vaatimuksista ja niiden todentamiseksi vaadittavista asiakirjoista ovat saatavilla. Hankintailmoituksessa on myös ilmoitettava, rajoite- taanko ehdokkaiden määrää. Hankintailmoituksessa mainittuja tietoja voidaan täy- dentää muualta saatavissa olevilla tiedoilla, mistä on myös ilmoitettava hankintailmoi- tuksessa.

3.1.2 Hankinta- ja muut ilmoitukset EU-hankinnoissa

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa tulee julkaista hankintailmoitus. Jos hankin- tailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat toisistaan, on hankintailmoituksen sisältö ratkaiseva. Hankintailmoituksessa on käytettävä ns. CPV-koodia kuvaamaan hankittavaa tavaraa, palvelua tai rakennusurakkaa ja tukemaan hankintailmoitusten seurantapalvelua.

Seuraavassa taulukossa esitetään EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa käytettävät ilmoitukset ja niiden lakisääteisyys.

Ilmoituslaji	Huomioitavaa
Ennakoilmoitus	Ei pakollinen. Voidaan käyttää lyhentämään määräaikoja, jolloin täytettävä pakolliset tiedot ilmoitukseen.
 muita erityisiä palveluja kos- kevia käyttöoikeussopimuksia koskeva ennakoilmoitus	Pakollinen.
Hankintailmoitus	Pakollinen. Tehtävä hankintaa käynnistettäessä.
Käyttöoikeussopimusta kos- keva ilmoitus	Pakollinen. Tehtävä käyttöoikeussopimusta koskevaa hankintaa käynnistettäessä.
Korjausilmoitus	Pakollinen. Tehtävä korjattaessa EU-hankintailmoituksen, muiden erityisten palvelujen hankintailmoituksen, käyttöoike- ussopimuksia koskevan hankintailmoituksen, muita erityisiä palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten ennakoilmoituksen ja suunnittelukilpailutuksia kos- kevan hankintailmoituksen tietoja.
Jälki-ilmoitus	Pakollinen. Tehtävä kaikista EU-hankinnoista, muista erityisistä palveluhankinnoista, käyttöoikeussopimuksista. EU-suorahankinnoista ja muiden erityisten palvelujen suorahankinnoista. Myös hankinnan keskeyttämisestä, jossa ilmoitettava keskeyttämisen peruste. Myös hankinnasta, josta on julkaistu ennakoilmoitus, mutta ei lainkaan hankintailmoitusta.
Suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus	Pakollinen. Tehtävä suunnittelukilpailua käynnistettäessä, teh- dään suoraan TED:ssä.
Suunnittelukilpailun tuloksia koskeva ilmoitus	Pakollinen. Suunnittelukilpailun tuloksia koskevat ilmoitukset on julkaistava suunnittelukilpailun päättymisen jälkeen, tehdään suoraan TED:ssä.
Sopimusmuutosilmoitus	Pakollinen. Tehtävä tietyistä hankintasopimuksen tai käyttöoike- ussopimuksen muutoksista (136 §:n 2 mom. 2 ja 3 kohdat).
Suorahankintaa koskeva va-	Ei pakollinen.

paahtoinen ilmoitus	Tehdään hankintapäätöksen jälkeen ennen hankintasopimuksen tekemistä.
----------------------------	---

3.2 Tarjousajan pituutta koskevat vähimmäismääräajat EU-hankinnoissa

EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta tulee noudattaa hankintalaissa säädettyjä erityisiä vähimmäismääräaikoja.

Seuraavassa taulukossa esitetään keskeisimmät määräajat, joita noudatetaan, kun hankintailmoitus ja hankinta-asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti.

Hankintamenettely	Ei ennakoilmoitusta	Ennakoilmoitus julkaistu
Avoim menettely		
tarjousaika	väh. 30 pv	väh. 15 pv
Rajoitettu ja neuvottelumenettelyt		
Osallistumishakemukset	väh. 30 pv	väh. 30 pv
Tarjousaika rajoitetussa menettelyssä	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv	sovittavissa sopimuksella, muuten väh. 10 pv
Alustava tarjousaika neuvottelumenettelyssä	väh. 25 pv	väh. 10 pv

Määräajat lasketaan osallistumishakemusten ja avoimessa menettelyssä tarjousten osalta siitä päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi Hilma:ssa. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä, dynamisessa hankintajärjestelmässä ja innovaatiokumppanuudessa tarjousten jättämisen määräaika lasketaan päivästä, jona tarjoajia on kutsuttu jättämään tarjoukset. Päivää, josta lukien määräaika lasketaan, ei lueta määräaikaan.

Määräajan pituuden määrittelemisessä tulee huomioida hankinnan laatu, monimutkaisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima kohtuullinen aika. Jos tarjous tenteko edellyttää käyntiä hankintayksikössä, määräajat on asetettava niin, että kaikki toimittajat saavat tarvitsemansa tiedot. Määräaikoja on pidennettävä, jos hankintayksikkö ei ehdi toimittaa toimittajille lisätietoja viimeistään 6 päivää ennen tarjousajan päätymistä tai nopeutetussa menettelyssä viimeistään 4 päivää ennen.

3.3 Tarjouspyynnön täsmentäminen tarjousaikana

Hankintayksikkö voi tarvittaessa tarkentaa omaa tarjouspyyntöään muuttamatta hankinnan kohdetta tai tarjouspyynnön ehtoja olennaisilta osilta. Tarjouspyynnön tarkentaminen edellyttää, että alkuperäiset vaatimukset on asetettu liian korkealle tai muutoin virheellisesti tai tarjouspyyntö on muutoin epäselvä. Jos hankinnan kohde ja sisältö muutosten seurauksena muuttuvat olennaisesti toisiksi, tulee hankinta keskeyttää.

3.4 Lisäkysymykset ja niiden vastaukset

Tarjouspyynnössä tulee ilmoittaa ajankohta, johon mennessä tarjoajilla on mahdollisuus esittää hankintaan liittyviä kysymyksiä kirjallisesti. Tarjouspyynnössä tulee ilmoittaa

myös ajankohta, jolloin kysymyksiin annetut vastaukset ovat kaikkien tarjoukseen tutustuneiden saatavilla.

4 TARJOUSTEN AVAAMINEN, KELPOISUUS- SEKÄ VASTAAVUUSTARKISTUS JA TARJOUSVERTAILU

4.1 Tarjousten avaaminen

Tarjoukset avataan yhtäaikaaisesti tarjousajan päätyttyä.

Ennen tarjousten valintaa, hankintayksikön on tarkistettava, että seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) Tarjous on hankintailmoituksessa ja hankinta-asiakirjoissa asetettujen ehtojen ja perusteiden mukainen.

2) Tarjouksen on antanut tarjoaja, jota ei ole suljettu menettelyn ulkopuolelle pakollisten tai harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden nojalla ja, joka täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset.

Myöhästyneet tarjoukset tulee aina hylätä.

4.2 Soveltuvuuden arviointi kansallisissa hankinnoissa

Kansallisissa hankinnoissa voidaan soveltaa EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. Muissa erityisissä palveluhankinnoissa tulee käyttää pakollisia poissulkemisperusteita ja voidaan käyttää harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. Poissulkeminen hankintalain mukaisilla poissulkemisperusteilla ei edellytä mainintaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Jos tarjoajaa koskee jokin poissulkemisperuste, on tarjoajalla mahdollisuus ilmoittaa korjaavista toimenpiteistä, joihin tarjoaja on ryhtynyt poistaakseen poissulkemisperusteen olemassaolosta aiheutuvia vaikutuksia.

Mikäli hankintayksikkö on asettanut toimittajien soveltuvuuteen liittyviä vähimmäisvaatimuksia, on niiden täyttyminen arvioitava ennen tarjousten vertailua. Ne ehdokkaat ja tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava pois tarjouskilpailusta.

Jos kaksivaiheisessa menettelyssä kaikki ehdokkaat täyttävät asetetut soveltuvuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, mutta osallistujien määrää on tarkoitus rajata, ehdokkaiden valinnassa käytetään joko erikseen asetettuja tarjoajien arviointiperusteita tai asetetut soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittäviä ominaisuuksia.

4.3 Soveltuvuuden arviointi EU-hankinnoissa

Hankintayksikön tulee avoimessa menettelyssä tarkistaa, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset ja, ettei sitä koske mikään poissulkemisperuste. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelu- ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä sekä innovaatiokumppanuudessa ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jotka hyväksytään tarjoajiksi käyttämällä ehdokkaiden ja tarjoajien ESPD-lomakkeella ilmoittamia tietoja.

Jos kaksivaiheisessa menettelyssä kaikki ehdokkaat täyttävät asetetut soveltuvuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, mutta osallistujien määrää on tarkoitus rajata, ehdokkaiden valinnassa käytetään joko erikseen asetettuja tarjoajien arviointiperusteita tai asetetut soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittäviä ominaisuuksia.

4.3.1 Tarjoajan antama vakuutus ja hankintayksikön selvitysvelvollisuus

ESPD-lomakkeella ehdokas tai tarjoaja antaa vakuutuksen siitä, että se täyttää soveltuvuusvaatimukset ja, ettei sitä koske mikään lomakkeella esitetty poissulkemisperuste. Hankintayksikön on viimeistään ennen hankintasopimuksen tekemistä tarkistettava valitulta tarjoajalta asiantasaiset todistukset ja selvitykset ehdokkaan ja tarjoajan vakuuttamista tiedoista. Hankintayksiköllä on kuitenkin missä tahansa hankinnan vaiheessa oikeus pyytää ehdokailta ja tarjoajilta em. todistukset ja selvitykset tai osa niistä.

4.3.2 Soveltuvuuden täsmentäminen

Jos tiedot tai asiakirjat ovat puutteellisia tai virheellisiä tai jotkut tiedot tai asiakirjat puuttuvat, hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selvittämään tai täydentämään tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräjassa. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmentämisessä kaikille tarjoajille tulee varata samanlainen tilaisuus täsmentämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, tulee se korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella.

4.3.3 Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintalain mukaan hankintayksikön on päätöksellään suljettava tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokas tai tarjoaja, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja tai sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin hankintalain 80 §:ssä mainitusta rikoksesta rangaistukseen. Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta myös ehdokas tai tarjoaja, jonka on lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla todettu laiminlyöneen velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumismaansa veroja tai sosiaaliturvamaksuja. Edellä mainittua ei kuitenkaan sovelleta, jos ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos rikosta tai verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiä koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta.

Jos alihankkijaa koskee pakollinen poissulkemisperuste, tulee hankintayksikön edellyttää, että tarjoaja korvaa alihankkijan sellaisella, jota ei rasita pakolliset poissulkemisperusteet.

4.3.4 Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet

Hankintalain 81 §:ssä lueteltujen harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden osalta hankintayksikkö voi harkita, käyttääkö se poissulkemismahdollisuutta kyseisessä hankinnassa. Tällöin huomioidaan mm. rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syyllistyneen mahdolliset korjaavat teot. Poissulkemisperusteiden käytöllä pyritään varmistamaan liiketoiminnassaan asianmukaisella tavalla toimivan tarjoajan valinta.

Maksamattomien verojen tai sosiaaliturvamaksujen perusteella ehdokasta tai tarjoajaa ei kuitenkaan voida sulkea pois enää sen jälkeen, kun ehdokas tai tarjoaja on maksanut

verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

Jos alihankkijaa koskee harkinnanvarainen poissulkemisperuste, voi hankintayksikkö edellyttää, että tarjoaja korvaa alihankkijan sellaisella, jota ei rasita harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet.

Poissulkeminen harkinnanvaraisilla poissulkemisperusteilla ei edellytä mainintaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Poissulkemisessa tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta.

4.3.5 Korjaavat toimenpiteet

Ehdokas tai tarjoaja voi esittää näyttöä luotettavuudestaan siitä huolimatta, että sitä raskittaa pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste.

Ehdokas tai tarjoaja voi esittää näyttönä selvitystä siitä, että se on maksanut tai sitoutunut maksamaan korvauksen kaikista vahingoista, joita rangaistavasta teosta, virheestä tai laiminlyönnistä on aiheutunut ja on selvittänyt tosiasiat ja olosuhteet kattavasti toimimalla aktiivisesti yhteistyössä tutkintaviranomaisten kanssa ja toteuttanut konkreettiset tekniset sekä organisaatioon ja henkilöstöön liittyvät toimenpiteet, joilla voidaan estää uudet rangaistavat teot, virheet tai laiminlyönnit. Tällaisia toimenpiteitä ovat erityisesti henkilöstöä ja organisaatiota koskevat toimenpiteet, kuten yhteyksien katkaiseminen henkilöihin tai organisaatioihin, jotka ovat osallistuneet asiattomaan toimintaan, asianmukaiset henkilöstön uudelleenorganisointitoimet, raportointi- ja valvontajärjestelmien käyttöönotto, sisäisen tarkastusrakenteen perustaminen valvomaan säännösten noudattamista sekä sisäisten vastuu- ja korvaussääntöjen antaminen.

Ehdokkaan tai tarjoajan toteuttamat korjaavat toimenpiteet on arvioitava huomioon ottaen rangaistavan teon, virheen tai laiminlyönnin vakavuus sekä niihin liittyvät olosuhteet.

4.4 Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden selvittäminen

Kansallisissa hankinnoissa, muissa erityisissä palveluhankinnoissa ja EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön on tarkistettava, että tarjotut tuotteet ja palvelut ovat tarjouspyynnön vaatimusten mukaisia ja että tarjous on muuten tarjouspyynnössä asetettujen ehtojen mukainen. Hankintayksikön on hylättävä tarjouspyynnön vastainen tuote tai tarjous.

Hankintayksikön on hylättävä myös tarjouspyynnön muotovaatimusten vastainen tarjous, jos tarjouksen tarjouspyynnön vastaisuus vaarantaa tarjoajien tasapuolisen kohtelun tarjousten vertailussa. Hankintayksikön tulee tällöin kiinnittää huomiota tarjouksen virheen tai puutteen merkitykseen.

4.4.1 Tarjousten täsmentäminen

Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmentämisessä kaikille tarjoajille tulee varata samanlainen tilaisuus täsmentämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, tulee se korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella.

Täsmäntäminen voi koskea seuraavia asioita:

- puuttuvan allekirjoituksen / valtakirjan toimittaminen tai tarjouksen voimassaoloaika;
- virheellisen valuuttatiedon tai hinnan suuruusluokkaa koskevan selvän pilkkuvirheen korjaaminen;
- tarjouksen täydentäminen sellaisen yksittäisen puuttuvan hintatiedon osalta, jonka merkitys hintavertailussa on pieni tai, jota ei käytetä siinä;
- tarjouksen täydentäminen maksuehdon osalta;
- puuttuvan liitteen, jota ei käytetä vertailussa, toimittaminen;
- referenssin lisätiedon toimittaminen.

Täsmäntäminen ei saa koskeva seuraavia asioita:

- tarjouspyynnön vastaisen tuotteen vaihto;
- tarjousten vertailussa merkityksellisen hintatiedon tai puuttuvan laatutiedon toimittaminen;
- olennaisen puuttuvan asiakirjan toimittaminen;
- selkeän ja tietoisin hinnoitteluun tai sopimusehtoihin liittyvän varauman poisto;
- ei-hyväksyttävän referenssin vaihtaminen.

4.4.2 Kielletty jälkitinkiminen

Tarjousten täydentäminen tai täsmäntäminen ei saa johtaa kiellettyyn jälkitinkimiseen. Kiellettyä jälkitinkimisenä pidetään mm. tarjoushinnan alentamista sellaiselta osin, johon täsmennyspyynnössä ei ole pyydetty muutosta tai hinnan säilyttämistä ennallaan sellaisen osan tai kokonaisuuden osalta, jota täsmennyspyynnössä on laajennettu. Tarjousta ei voi muuttaa myöskään laadullisten tekijöiden osalta. Jälkitinkimisen sisältävä tarjouksen osa on jätettävä huomiotta, ellei tarjousta ole suljettava pois tarjouskilpailusta.

4.4.3 Poikkeuksen alhainen hinta

Hankintayksikön on vaadittava tarjoajalta selvitys tarjouksen hinnoista tai kustannuksista, jos tarjous vaikuttaa poikkeuksellisen alhaiselta. Pyyntö ja selvitys voi koskea erityisesti seuraavia seikkoja:

- valmistusmenetelmä;
- palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudelliset ja tekniset ratkaisut;
- hankinnan poikkeuksellisen edulliset ehdot;
- tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden omintakeisuus;
- Suomen tai EU:n lainsäädännön tai hankintalain liitteessä C lueteltujen kansainvälisten sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden noudattaminen;
- alihankinnat;
- tarjoajan saama valtiontuki.

Hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden poikkeuksellisen alhainen tarjous voidaan hylätä, jos tarjoajan antama selvitys tai muu näyttö ei tyydyttävästi selitä tarjottujen hintojen tai kustannusten alhaista tasoa. Tarjous on hylättävä, jos poikkeuksellisen alhainen hinta johtuu em. ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden laiminlyönnistä. Tarjous voidaan hylätä lainvastaisen valtiontuen vuoksi vain, jos tarjoaja ei pysty han-

kintayksikön asettamassa määräajassa osoittamaan, että valtiontuki on myönnetty laillisesti. Hankintayksikön on viimeksi mainitussa tapauksessa ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle tarjouksen hylkäämisestä edellä mainitusta syystä.

4.5 Neuvottelemine

Hankintayksikkö voi neuvotella tarjousten mukauttamiseksi esitetyistä vaatimuksista vain, jos hankintamenettelyksi on valittu neuvotteluja sisältävä menettely, joka on kuvattu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, tai jos neuvottelumenettelyyn siirrytään avoimesta tai rajoitetusta menettelystä.

Tarjoajia on kohdeltava neuvotteluissa tasapuolisesti. Neuvottelut käydään kunkin tarjoajan kanssa erikseen. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja neuvottelujen sisällöstä toisille tarjoajille tavalla, joka vaarantaisi tarjoajien tasapuolisen kohtelun.

Neuvottelumenettelyssä neuvottelun kohteena ovat hankinnan ehdot ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä erityisesti vaihtoehtoiset toteutustavat. Hankintailmoituksessa, ilmoituksen julkaisuhetkellä saataville asetetussa tarjouspyynnössä tai neuvottelukutuksessa esitetyistä vähimmäisvaatimuksista ja hankintalain 93 §:ssä tarkoitetuista kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteista ei saa neuvotella.

Neuvottelemine voi tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelun aikana soveltamalla tarjousten vertailuperusteita. Edellytyksenä on, että tästä vaiheittaisuudesta on ilmoitettu hankintailmoitukseen tai tarjouspyyntöön sisältyvässä hankintamenettelyn kuvauksessa.

Neuvottelujen kulusta ja sisällöstä tulee pitää pöytäkirjaa, johon ei saa sisällyttää tarjoajien liike- ja ammattisalaisuuksia sisältäviä tietoja.

4.6 Tarjousvertailu

Tarjousvertailuun tulee ottaa mukaan vain ne tarjoukset, jotka täyttävät sekä tarjoajalle, hankinnan kohteelle että tarjouksen sisällölle asetetut vaatimukset. Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli se, joka on hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras käyttäen ainoastaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita. Vertailusta tulee laatia tarjousten vertailutaulukko. Hankintayksikkö voi tietyin edellytyksin käyttää vertailussa aikaisempaa kokemustaan tarjoajasta. Kielteisen aikaisemman kokemuksen käyttäminen vertailussa edellyttää, että kyseessä on perustellusti ja objektiivisesti kielteinen kokemus, joka on asianmukaisesti dokumentoitu. Myönteiset kokemukset voidaan huomioida vertailussa vain, jos hankintayksiköllä on kokemusta kaikista vertailussa mukana olevista tarjoajista. Tarjouspyynnössä tulee mainita, mikäli vertailussa hyödynnetään hankintayksikön aikaisempia kokemuksia mahdollisista tarjoajista.

Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä perustellaan ja vertailusta tulisi ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu suhteessa toisiinsa kunkin vertailuperusteen osalta. Tämän jälkeen tarjousten pistemääriä verrataan keskenään ja esitetään johtopäätös siitä, mikä tarjouksista oli paras. Vertailu tulee perustella hankintapäätöksessä tai perustelumuistiossa.

4.6.1 Arviointiryhmä ja testaus

Laajojen hankintojen vertailussa voidaan käyttää arviointiryhmää, jolloin arviointia suorittaa useampi henkilö, asiantuntijaraati tai esim. testausryhmä, ja vertailusta voidaan laatia etukäteen vertailusuunnitelma. Tällöin vertailu tehdään siten, että ensin osallistujat tutustuvat tarjousaineistoon ja muodostavat siitä oman näkemyksensä. Sen jälkeen osallistujat keskustelevat näkökannoistaan. Pisteiden antaminen tapahtuu sen jälkeen yhteisen näkemyksen pohjalta.

Vertailussa voidaan käyttää myös tarjoajien haastattelua, tarjousten esittelyä, käytettävyydestä, asiakastytyväisyyskyselyä tai muuta vastaavaa vaihtoa. Edellytyksenä on, että hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä kuvataan selkeästi, miten valittu vertailutoimenpide toteutetaan, mitä seikkoja siinä käsitellään ja millä perusteella siihen valitaan osallistajat, jos kaikkia hyväksyttävän tarjouksen tehneitä ei valita.

5 HANKINTAPÄÄTÖS JA TIEDOKSIANTO

Hankinnasta on tehtävä kirjallinen hankintapäätös, joka on perusteltava. Hankintapäätöksen tekee se toimielin tai viranhaltija, jolla on siihen hallintosäännön, toimintasäännön tai niiden perusteella tehdyn hallinnollisen päätöksen perusteella ratkaisuoikeus. Hankintayksikön on tehtävä perusteltu päätös myös muista, ehdokkaan tai tarjoajan asemaan vaikuttavista ratkaisuista, kuten ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta pois tarjouskilpailusta, tarjouksen sulkemisesta tarjouskilpailusta tarjouspyynnön vastaisena sekä neuvottelumenettelyssä tapahtuvasta vaiheittaisesta tarjousten vähentämisestä. Puitejärjestelyyn perustuvassa hankintapäätöksessä on riittävää todeta ne seikat, jotka osoittavat, että tarjousten valinta- ja vertailuperusteita on sovellettu hankintalain 43 §:ssä edellytetyllä tavalla. Puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa ei tarvitse kuitenkaan tehdä hankintapäätöstä, jos hankinta tehdään puitejärjestelyjen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista. Sama koskee tilannetta, jossa puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailuttamisessa hankinnan arvo ei ylitä EU-kynnysarvoa.

EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista, muista erityisistä palveluhankinnoista, puitejärjestelystä, puitejärjestelyyn perustuvasta hankintalain 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua hankinnasta tai dynaamisen hankintajärjestelmän perustamisesta on laadittava hankintaa koskeva kertomus. Kertomusta ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos hankintakertomukseen vaadittavat tiedot ovat hankintapäätöksessä, jälki-ilmoituksessa tai muissa asiakirjoissa. Kansallisen hankinnan osalta ei ole velvollisuutta laatia hankintakertomusta. Optio-oikeuden käyttämisestä koskevan päätöksen tekee hankintapäätöksen tehnyt toimielin tai viranhaltija.

5.1 Hankintapäätöksen sisältö

Hankintapäätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, joita ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty.

Hankintapäätöksestä tulee käydä ilmi seuraavat tiedot:

- hankinnan kohde, määrä ja sopimuskausi;
- voittaneen tarjoajan nimi;
- valittu hankintamenettely ja tarvittaessa sen perustelut sekä selvitys siitä, miten hankinnasta on ilmoitettu;
- selvitys, keneltä tarjouksia on pyydetty ja saatu;
- selvitys tarjoajien soveltuvuuden tarkistamisesta;
- ehdokkaan tai tarjoajan tai tarjouksen poissulkeminen ja sen perusteet;
- selvitys tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden arvioinnista;
- selvitys tarjouspyynnön tai tarjousten tarkennuksista tarvittaessa;
- selvitys käydyistä neuvotteluista tarvittaessa;
- kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja hinta-laatusuhteen vertailuperusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty; tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin;

- tieto siitä, että hankintasopimus syntyy vasta kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella;
- tieto pakollisen odotusajan pituudesta;
- perusteet suorahankinnan käyttämiseen;
- perusteet hankinnan keskeyttämiseen.

Hankintapäätökseen tulee liittää tarjousvertailu. Hankintapäätökseen tulee liittää valitusosoitus, jossa selostetaan, miten asia on mahdollista saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, ja hankintaohjelmakausuohje, jossa selostetaan, miten asia voidaan saattaa uudelleen käsiteltäväksi.

5.2 Hankintapäätöksen tiedoksianto

Hankintapäätös on annettava kirjallisesti tiedoksi kaikille niille, joita asia koskee, eli tarjouskilpailuun osallistuneille.

Kaksivaiheisissa menettelyissä ensimmäinen, tarjoajien valintaa koskeva, päätös annetaan tiedoksi kaikille osallistumishakemuksen jättäneille ehdokkaille, ja toinen, varsinainen hankintapäätös, vain menettelyn toisessa vaiheessa mukana olleille tarjoajille. Päätös oheisasiakirjoineen annetaan ensisijaisesti tiedoksi käyttäen ehdokkaan ja tarjoajan hankintayksikölle ilmoittamaa sähköistä yhteystietoa. Käytettäessä sähköistä yhteystietoa ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon päivänä, jona asiaa koskeva sähköinen asiakirja on viestin vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että sähköistä viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa hankintayksikön on merkittävä viestiinsä erikseen tieto viestin lähettämispäivästä. Päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje voidaan antaa toissijaisesti tiedoksi myös postitse kirjeenä siten kuin hallintolaissa säädetään. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä, jollei ehdokas tai tarjoaja näytä tiedoksiannon tapahtuneen myöhemmin.

Tehty hankintapäätös tulee antaa tiedoksi niille, joita asia koskee, viipymättä.

5.3 Hankinnan keskeyttäminen

Hankintayksiköllä on oikeus keskeyttää hankinta vain todellisesta ja perustellusta syystä. Hankinnan keskeyttämisestä on tehtävä hankintapäätös, joka on perusteltava ja annettava tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneille. Keskeyttämispäätökseen on liitettävä muutoksenhakuohjeet.

Hankinnan keskeyttämisperusteita ovat seuraavat:

- ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia tai mikään tarjouksista ei vastaa tarjouspyyntöä;
- kaikki tarjoukset ovat liian kalliita;
- olosuhteet (kuten rahoitustilanne, hankintatarve tai muut suunnitelmat) ovat muuttuneet tarjouskilpailun aikana;
- on saatu vain yksi tarjous, joten ei ole syntynyt todellista kilpailutilannetta;
- hankintamenettelyssä on tehty menettelyvirhe.

5.4 Hankintaoikaisun tekeminen

Hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen hankintapäätöksensä tai peruuttaa muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan, ja ratkaista asian uudelleen, jos päätös tai muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen tai jos asiaan on tullut sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin. Päätöksen tai ratkaisun oikaiseminen ei edellytä asianosaisen suostumusta.

Hankintayksikön tulisi lähtökohtaisesti kuulla asianosaisia, jos hankintayksikkö hankintaoikaisun perusteella poistaa aiemman virheellisen päätöksen ja tekee uuden hankintapäätöksen.

Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireilletulosta välittömästi niille, joita asia koskee ja, mikäli päätöksestä on valitettu, markkinaoikeudelle.

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai hankintaoikaisun käsittelyä. Hankintaoikaisu voi koskea myös lainvoimaiseksi tullutta hankintayksikön päätöstä, jos asiaa ei ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Hankintapäätös tai muu ratkaisu voidaan poikkeuksellisesti korjata myös tilanteissa, joissa hankintasopimus on tehty. On kuitenkin huomioitava, että osapuolia sitova voimassa oleva sopimus estää hankintayksikköä sopimusoikeudellisesti muuttamasta yksipuolisesti sopimuksen tekemiseen johtanutta ratkaisuaan. Jos osapuolet kuitenkin irtautuvat tehdystä sopimuksesta sopimusehtojen mukaisesti ja hankintaoikaisulle varattu määräaika on tämän jälkeen edelleen voimassa, voi hankintayksikkö käyttää hankintaoikaisua.

Hankintaoikaisun käsittelee sama viranhaltija tai toimielin, joka on tehnyt oikaisun kohteena olevan hankintapäätöksen.

Hankintaoikaisun määräajat:

Asianosaisen määräaika	Vaatimus hankintaoikaisun tekemisestä on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai ratkaisusta.
Hankintayksikön määräaika	Hankintayksikkö voi oma-aloitteisesti ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavaksi 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Hankintayksikkö voi hankintaoikaisun johdosta päättää, ettei se muuta tekemäänsä hankintapäätöstä, poistaa virheellisen päätöksen tai peruuttaa hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun ja ratkaista asian uudelleen, eli tehdä uuden tai osittain uuden hankintapäätöksen taikka päättää poistaa virheellisen hankintapäätöksen tai peruuttaa hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun ja keskeyttää hankinnan, jos virhettä ei voida korjata tekemällä uusi hankintapäätös.

Jos hankintayksikkö hylkää hankintaoikaisuvaatimuksen, päätökseen ei liitetä muutoksenhakuohjetta. Jos hankintayksikkö poistaa virheellisen päätöksen ja ratkaisee asian uudelleen, kyseessä on uusi hankintapäätös, joka tulee antaa asianmukaisesti tiedoksi ja johon tulee liittää muutoksenhakuohjeistus. Jos hankintayksikkö poistaa virheellisen hankintapäätöksen tai peruuttaa hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun ja keskeyttää hankinnan, tulee päätökseen liittää muutoksenhakuohjeistus.

5.5 Odotusajat ja täytäntöönpanokielto

EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa sekä kansallisen kynnysarvon ylittävässä hankintalain liitteen E palveluhankinnassa tai käyttöoikeussopimuksessa voidaan tehdä hankintasopimus aikaisintaan 14 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksi.

EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa hankintasopimusta ei myöskään saa tehdä, jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen. Tämä koskee myös EU-kynnysarvon ylittäviä suoraan hankintoja, joista on julkaistu suoraan hankintailmoitus.

Kotkan kaupungin hankinnoissa odotusaikaa sovelletaan myös EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen yleistä pakollista odotusaikaa ei tarvitse noudattaa, jos hankintasopimus tehdään ainoan hyväksyttävän tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa eikä tarjouskilpailussa ole jäljellä enää muita tarjoajia tai ehdokkaita, joiden asemaan sopimuskomppanin valinta vaikuttaa.

5.6 Valitus markkinaoikeuteen, valitusaika ja markkinaoikeuden toimivalta

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi voidaan valituksella saattaa hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikön päätös tai hankintayksikön muu hankintamenettelyssä tekemä ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Sellaisesta hankintayksikön päätöksestä tai ratkaisusta ei voi valittaa, joka koskee vain hankinnan valmistelua, kuten päätöstä ryhtyä hankintamenettelyyn tai hankintaa koskevan työryhmän perustamista. Valittaa ei voi myöskään siitä, että EU-kynnysarvon ylittävä hankintasopimusta ei jaeta osiin hankintalain 75 §:n nojalla tai että hankintalain 93 §:ssä tarkoitetun kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään yksinomaan halvinta hintaa tai kustannuksia.

Valitus on pääsääntöisesti tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Jos hankintayksikkö on tehnyt dynaamiseen hankintajärjestelmään ja puitejärjestelyyn perustuvan hankintasopimuksen vapaaehtoisista odotusaikaa noudattamatta, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon päätöksestä valitusosoituksineen.

Jos ehdokkaan tai tarjoajan tiedoksi saama hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen, valitus markkinaoikeudelle on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä.

Jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi suoraan hankintailmoituksen tai sopimusmuutosta koskevan ilmoituksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä, valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta. Jos edellä mainittuja ilmoituksia ei ole julkaistu, suoraan hankintaa koskeva valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun suoraan hankinnasta on julkaistu jälki-ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hankintasopimus on tehty.

5.7 Hankinnan väliaikainen järjestäminen

Jos hankinnasta on valitettu markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti haluamansa toimittajan kanssa, jollei hankintaa voida lykätä markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi. Väliaikaiset järjestelyt eivät saa estää sitä, että valittajan vaatimuksesta markkinaoikeus voi määrätä hankintapäätöksen kumottavaksi tai velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä.

6 HANKINTASOPIMUKSEN TEKEMINEN

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintasopimus. Hankintasopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen tekemisellä. Sopimus tehdään tarjouspyynnön liitteenä olleen sopimusluonnoksen tai vakiosopimusehtojen pohjalta. Sopimukseen kirjataan kaikki hankinnan edellyttämät ehdot. Hankintasopimuksen tekemisessä noudatetaan kaupungin sopimusten laatimista koskevaa ohjetta. Hankintasopimuksen tekemisen jälkeen tapahtuvasta tilauksesta ei tarvitse tehdä erillistä sopimusta. Tilaukset on kuitenkin dokumentoitava tilaavan yksikön päättämällä tarkoituksenmukaisella tavalla.

6.1 Jälki-ilmoitusvelvollisuus EU-hankinnoissa

Sopimuksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä säädetyssä määräajassa jälki-ilmoitus EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Jälki-ilmoitus tehtävä	Määräaika
EU-hankinta (myös päätös puitejärjestelystä, mutta ei puitejärjestelyyn perustuvaa yksittäistä hankinnasta, vaikka kynnysarvo ylittyisi) EU-kynnysarvot ylittävä suora hankinta Dynaamiseen hankintajärjestelmään perustuva hankintasopimus	30 päivän sisällä sopimuksesta tai päätöksestä
Suunnittelukilpailun tulokset	30 päivän sisällä kilpailun päättymisestä
Käyttöoikeussopimusta koskeva hankinta	45 päivän sisällä käyttöoikeussopimuksen tekemisestä
EU-hankinnan keskeyttäminen	Ei määräaikaa
Hankinta, josta julkaistu ennakoilmoitus, mutta ei hankintailmoitusta	Ei määräaikaa

6.2 Sopimusmuutokset sopimuskaudella

Hankintasopimusta tai puitejärjestelyä ei saa EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tai kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankintalain liitteen E mukaisissa palveluhankinnoissa taikka käyttöoikeussopimuksissa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana ilman uutta hankintamenettelyä.

Olennaisena hankintasopimuksen muuttamisena pidetään ainakin seuraavia muutoksia:

- 1) muutoksella otetaan käyttöön ehtoja, jotka, jos ne olisivat alun perin kuuluneet hankintamenettelyyn, olisivat mahdollistaneet muiden kuin alun perin valittujen ehdokkaiden osallistumisen menettelyyn tai muun kuin alun perin hyväksytyyn tarjouksen hyväksymisen tai jotka olisivat tuoneet hankintamenettelyyn lisää osallistujia;
- 2) sopimuksesta tai puitejärjestelystä tulee muutoksen jälkeen taloudellisesti edullisempi sopimuskumppanille sellaisella tavalla, jota alkuperäisessä hankintasopimuksessa tai puitejärjestelyssä ei ollut määritetty;
- 3) muutos laajentaa sopimuksen tai puitejärjestelyn soveltamisalaa huomattavasti;
- 4) sopimuskumppani, jonka kanssa hankintayksikkö on alun perin tehnyt sopimuksen, korvataan uudella sopimuskumppanilla.

Hankintasopimukseen voidaan tehdä muutos, jos:

- 1) se perustuu hankintamenettelyn aikana tiedossa olleisiin ja hankinta-asiakirjoissa mainittuihin sopimusehtoihin tai niiden muuttamista koskeviin ehtoihin, niiden rahallises-

- ta arvosta riippumatta, ja nämä ehdot ovat selkeät, täsmälliset ja yksiselitteiset, eivätkä ne muuta hankintasopimuksen tai puitejärjestelyn yleistä luonnetta;
- 2) alkuperäisen sopimuskumppanin on tarpeen suorittaa lisätoita tai -palveluja taikka ylimääräisiä tavarantoimituksia, jotka eivät sisältyneet alkuperäiseen sopimukseen, ja jos sopimuskumppanin vaihtaminen ei ole mahdollista taloudellisista tai teknisistä syistä ja aiheuttaisi merkittävää haittaa tai kustannusten merkittävää päällekkäisyyttä hankintayksikölle;
- muutoksen arvo ei saa olla enempää kuin 50 % alkuperäisen sopimuksen arvosta ja kutakin muutosta arvioidaan itsenäisesti;
- 3) muutoksen tarve johtuu olosuhteista, joita huolellinen hankintayksikkö ei ole voinut ennakoita eikä muutos vaikuta hankintasopimuksen yleiseen luonteeseen;
- muutoksen arvo ei saa olla enempää kuin 50 % alkuperäisen sopimuksen arvosta ja kutakin muutosta arvioidaan itsenäisesti;
- 4) alkuperäinen sopimuskumppani korvataan uudella sopimuskumppanilla yksiselitteisellä sopimuksen muuttamista koskevalla ehdolla tai alkuperäisen sopimuskumppanin asema siirtyy yhtiön rakennejärjestelyjen, yritysostojen, sulautumisten ja määräysvallan muutosten tai maksukyvyttömyyden seurauksena kokonaan tai osittain toiselle toimittajalle, joka täyttää alun perin vahvistetut laadulliset soveltuvuusvaatimukset edellyttäen, ettei tästä aiheudu muita olennaisia muutoksia sopimukseen eikä tällä pyritä kiertämään hankintalain soveltamista;
- 5) kyse on sellaisesta vähäarvoisesta sopimusmuutoksesta, joka alittaa liitteessä E tarkoitettuja palveluja koskevissa hankinnoissa sekä käyttöoikeussopimuksissa kansalliset kynnysarvot tai muissa hankinnoissa EU-kynnysarvot eikä vaikuta sopimuksen yleiseen luonteeseen;
- muutoksen arvo tulee olla pienempi kuin 10 prosenttia alkuperäisen palvelu- tai tavarahankintasopimuksen tai palveluja koskevan käyttöoikeussopimuksen arvosta ja 15 prosenttia alkuperäisen rakennusurakkasopimuksen tai käyttöoikeusurakan arvosta ja kutakin muutosta arvioidaan itsenäisesti.

7 TILAAJAVASTUULAKI JA TARJOAJALTA VAADITTAVAT SELVITYKSET

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä velvoittaa työn tilaajan selvittämään sopimuskumppaninsa valmiuksia hoitaa lain edellyttämiä velvoitteita. Hankintayksikön on ennen sopimuksen tekemistä selvitettävä, että sen kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät lakisääteiset velvoitteensa. Tilaajavastuulain velvoitteet tulee huomioida hankintoja tehtäessä, valmisteltaessa ja sopimuskaudella. Lakia sovelletaan, jos vuokrattujen työntekijöiden työskentely kestää yhteensä yli 10 työpäivää tai jos alihankintasopimuksen vastikkeen arvo ylittää 9000 euroa. Työn tulee liittyä tilaajan työtiloissa tai työkohteessa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin tai kuljetuksiin.

Pyydettävät selvitykset ovat:

- selvitys yrityksen merkitsemisestä ennakoperintälain mukaiseen ennakoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, mikäli lainsäädäntö tätä edellyttää;
- kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot;
- selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verovelkaa tai viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä;

- todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty;
- selvitys työterveyshuollon järjestämisestä;
- todistus siitä, että sopimusosapuoli on ottanut tapaturmavakuutuslaissa tarkoitetun vakuutuksen (rakennusurakoissa).

Selvitykset tulee pyytää viimeistään ennen hankintapäätöksen tekemistä. Mikäli tilaaja vastuulain edellytykset eivät täyty, tarjoaja on suljettava pois tarjouskilpailusta. Todistukset ja selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Selvitykset voi toimittaa myös tilaajavastuu.fi- tai muulla vastaavalla raportilla. Jos sopimussuhde jatkuu yli 12 kuukautta, tulee sopimuskumppanin toimittaa tilaajalle sopimussuhteen aikana vastaavat tiedot vähintään 12 kuukauden välein. Selvitykset, sopimukset ja todistukset tulee säilyttää vähintään kaksi vuotta siitä, kun sopimusta koskeva työ on päättynyt.

8 HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS

Hankinta-asiakirjojen julkiseksi tulemista sääntelee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) eli julkisuuslaki.

Asiakirjatyyppi	Julkiseksi tulemisen ajankohta
Tarjouspyyntö	Tarjouspyyntö tulee julkiseksi kaikille, kun se on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu.
Hankintapäätös perusteluineen	Hankintapäätös tulee julkiseksi kaikille, kun hankintapäätös on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu.
Osallistumishakemukset, tarjoukset ja muut hankintaa koskevat asiakirjat	Osallistumishakemukset, tarjoukset ja muut hankintaa koskevat asiakirjat (lukuun ottamatta tarjoajan liike- ja ammattisalaisuustietoja) tulevat julkiseksi kaikille, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty.

Tarjousasiakirjoihin sisältyvät julkisuuslain 24 §:ssä määritellyt tiedot, kuten liike- ja ammattisalaisuudet, ovat salassa pidettäviä.

Tarjouskilpailuun osallistuneella tarjoajalla on asianosaisena oikeus saada tieto jo hankintapäätöksen tekemisen jälkeen muistakin kuin ei vielä julkiseksi tulleista hankinta-asiakirjoista, jos tieto on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Tarjoajalla ei ole kuitenkaan oikeutta saada toista tarjoajaa koskevia salassa pidettäviä tietoja tarjouksen kokonaishintaa lukuun ottamatta.

Hankinta-asiakirjan luovuttamisessa ja siitä perittävien maksujen osalta noudatetaan mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.